

DÖDLIGT PARTNERVÅLD MOT UNGA

Shilan Caman & Sara Skott

Used with permission from Prezi Inc.

Förord

Denna forskningsrapport är initierad och finansierad av Jämställdhetsmyndigheten, med Karolinska Institutet som forskningshuvudman och i samarbete med Mittuniversitetet. Forskningsrapporten är genomförd och författad av Shilan Caman och Sara Skott, och slutsatserna och resonemangen är forskarnas egna.

Shilan Caman är disputerad forskare vid Karolinska Institutet, Institutionen för Klinisk Neurovetenskap, Centrum för Psykiatrforskning. Hennes forskning omfattar huvudsakligen upprepat och dödligt partnervåld, med särskilt fokus på gärningsmän. Hon arbetar även på Polismyndigheten i region Stockholm som strategisk analytiker där hon arbetar för att forskning avseende särskilt utsatta brottsoffer ska komma till praktisk nytta i polisiär verksamhet.

Sara Skott är disputerad forskare och docent vid Mittuniversitetet, Institutionen för Humaniora och Samhällsvetenskap. Hennes forskningsområden omfattar våld, maskulinitet samt dödligt våld med särskilt fokus på sexuellt motiverat dödligt våld.

JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN

Karolinska
Institutet

Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

Utgivare: Jämställdhetsmyndigheten

Författare: Shilan Caman & Sara Skott

Omslagsfoto: Prezi Inc

Datum: November 2023

Innehållsförteckning

Förord	1
Dödligt partnervåld mot unga	4
Bakgrund	5
Risk och skyddsfaktorer för våld i ungas parrelationer	7
Våld i ungas parrelationer med dödlig utgång	9
Syfte och frågeställningar	11
Frågeställningar	12
Metod och datakällor	13
Avgränsningar.....	15
Resultat	15
Urval	15
Del 1: Förekomst av dödligt partnervåld mot unga.....	17
Förändring över tid.....	17
Del 2: Dödligt partnervåld mot unga respektive vuxna	21
Diskussion	29
Incidens och utveckling över tid	30
Faktorer som särskiljer dödligt partnervåld mot tjejer	32
Praktiska implikationer.....	39
Framtida forskning	41
Begränsningar med föreliggande studie.....	43
Slutsatser	44
Referenser	45
Bilaga 1: Statistiska analyser	54
Bilaga 2: Hierarkisk logistisk regression	56

Dödligt partnervåld mot unga

Våld i ungas parrelationer kan få särskilt allvarliga konsekvenser, och riskerar att sätta grunden för destruktiva relationsmönster med ökad risk för våldsutsatthet eller utövande. Trots detta har våld i ungas parrelationer varit ett förbisett område inom såväl praktik som forskning. Under senare år har det dock genomförts allt fler studier om våld i ungas parrelationer, i syfte att bland annat kartlägga detta våldets prevalens, karaktär och konsekvenser. Forskning om den allvarligaste formen av partnervåld mot unga, dödligt partnervåld, är närmast obefintlig i Sverige idag. Att forskning och praktik i huvudsak utgått från partnervåld i vuxna parrelationer kan innebära att nationella strategier och riktlinjer inte är anpassade efter våld som den yngre populationen utsätts för, samt att gängse riskbedömningsinstrument och stöd- och skyddsåtgärder inte är lika effektiva eller lämpade för våld i ungas parrelationer.

Föreliggande undersökning syftar till att undersöka hur vanligt förekommande dödligt partnervåld mot unga är, och hur förekomsten har utvecklats över tid. Trender över tid avseende omfattning av dödligt partnervåld mot unga brottsoffer undersöks och jämförs med dödligt partnervåld mot vuxna brottsoffer, uppdelade på kön. För att undersöka hur dödligt partnervåld mot tjejer skiljer sig från dödligt partnervåld mot kvinnor, jämförs relevanta faktorer avseende gärningsman, brottsoffer och brottsplats. Studier av detta slag kan bidra till att strategier, riktlinjer och konkreta åtgärder på sikt blir mer åldersspecifika och anpassas efter våld i ungas parrelationer. Det kan även bidra till att identifiera särskilt sårbara grupper och att öka kunskap om vilka faktorer som indikerar förhöjd risk för dödligt partnervåld mot unga.

Bakgrund

Våld i nära relationer är ett allvarligt och utbrett samhällsproblem och har klassats som ett omfattande folkhälsoproblem. Världshälsoorganisationen (WHO, 2021) har uppskattat att ungefär var fjärde kvinna globalt har utsatts för fysiskt och/eller sexuellt våld, i huvudsak av en partner. Utsatthet för partnervåld är förknippat med en rad allvarliga konsekvenser för såväl de som utsätts som deras omgivning. Utöver omedelbara konsekvenser i form av exempelvis fysiska skador så kan det även leda till konsekvenser på lång sikt, såsom depression, posttraumatiskt stressyndrom (PTSD), självskadebeteende och självmord. Partnervåld resulterar i ett stort mänskligt lidande och är en av de främsta orsakerna till såväl ohälsa som dödlighet bland kvinnor mellan 15 och 44 år i världen (WHO, 2014).

Våld i ungas parrelationer har fram till nyligen varit ett relativt negligerat område, inom såväl akademien som inom praktiskt arbete (Schuster & Tomaszewska, 2021), trots att en stor andel ungdomar utsätts för partnervåld (Reyes et al., 2021). Det finns därmed stora kunskapsluckor avseende omfattning, utveckling och karaktär av denna typ av våld i Sverige, och är en allvarlig problematik som osynliggörs (Brå, 2021). En svensk kartläggning har dock uppskattat att ungefär var femte ungdom mellan 16 och 24 år har utsatts för våld av en nuvarande eller tidigare partner (Brå, 2018). I en annan nyligen genomförd svensk kartläggning bland elever mellan 15 och 19 år konstateras att en hög andel blivit utsatta för partnervåld, varav ett flertal av dessa blivit utsatta vid upprepade tillfällen och för olika former av våld (Korkmaz et al., 2022). Våld i ungas parrelationer inbegriper bland annat fysiskt, sexuellt och psykiskt våld, och kan ske både personligen och digitalt (Claussen et al., 2022).

Våld i ungas parrelationer skiljer sig inte nämnvärt från partnervåld i vuxenrelationer. Det finns till exempel stora likheter avseende våldets utveckling, processer, karaktär och dynamik (Brå, 2021). Det har utifrån internationell forskning rapporterats att våld i ungas parrelationer i större utsträckning är ömsesidigt; med andra ord anses det vara mer sannolikt att

de involverade är offer för partnervåld samtidigt som de även är förövare av detta våld (Bender et al., 2021; Brå, 2021). Samtidigt är det tydligt att det finns stora skillnader mellan könen avseende våldets frekvens, karaktär och konsekvenser (Brå, 2018; Korkmaz, 2017). Korkmaz, Överlien och Lagerlöf (2022) understryker att könsskillnaderna inte är lika tydliga när enstaka incidenter undersöks, däremot synliggörs viktiga könsskillnader vid våld i ungas parrelationer när upprepade erfarenheter av partnervåld studeras. Det tycks föreligga särskilda könsskillnader vid sexuellt våld på så sätt att killar i betydligt högre utsträckning utövar sexuellt våld (Brå, 2021), och att tjejer i högre grad har erfarenhet av upprepade utsatthet för sexuellt våld (Brå, 2021; Korkmaz, 2022).

Det skiljer sig även mellan tjejer och killar vad gäller konsekvenser av partnervåld. Till exempel får tjejer oftare fysiska skador till följd av partnervåld och behöver i högre grad uppsöka vård (Brå, 2021). Det är även vanligare att tjejer upplever rädsla för sin partner till följd av partnervåld, samt rädsla att allvarligt skadas eller dödas (Edwards, 2018; Korkmaz et al., 2022). Sammantaget finns det stora likheter mellan våld i ungas och vuxnas parrelationer avseende kön och partnervåldets konsekvenser (Brå, 2021).

Vidare är det värt att belysa att internationella studier som jämfört omfattningen av partnervåld mellan heterosexuella respektive hbtqi-ungdomar påvisat att hbtqi-ungdomar är mer utsatta för relationsvåld än heterosexuella ungdomar (Brå, 2021; Korkmaz, 2022). Liknande mönster har påvisats vad gäller utsatthet hos individer med funktionsnedsättningar. Dessa individer har bedömts vara en särskilt utsatt grupp som utöver partnervåld även riskerar att utsättas för funktionshindersrelaterat våld (Martin, 2020; MFD, 2017).

Även om våld i ungas parrelationer inte tycks skilja sig nämnvärt från våld i vuxnas parrelationer finns det skillnader i villkor och omständigheter som kan påverka ungdomars utsatthet för partnervåld. Att ha romantiska relationer fria från kontroll, tvång och våld är en viktig förutsättning för en hälsosam utveckling hos unga (Schuster & Tomaszewska, 2021).

Ungdomstiden präglas bland annat av identitetsskapande och utforskande av

kärleksrelationer och sexualitet. Ungdomstidens kognitiva och psykosociala utvecklingsfaser, i kombination med begränsade erfarenheter av intima relationer, kan göra unga särskilt sårbara och innebära mer skadliga konsekvenser vid erfarenheter av partnervåld. Exempelvis finns en ökad risk att (miss)tolka kontrollerande beteenden och svartsjuka som tecken på kärlek och engagemang (Seimer, 2004). Enligt Seimer (2004) kan det i sin tur innebära att unga har en ökad risk att falla offer för dödligt partnervåld i jämförelse med vuxna, utifrån större sårbarhet för normalisering och acceptans av våld. Att utöva eller utsättas för våld under den kritiska perioden av psykosocial utveckling kan ha betydande påverkan på övergången till vuxenlivet och riskerar långsiktiga konsekvenser in i vuxenlivet (Brå, 2021). Tjejer och killar som har utsatts för partnervåld i ung ålder rapporterar i högre grad utsatthet för partnervåld 12 år senare (Exner-Cortens et al., 2017). Även utövande av partnervåld riskerar att bli ett återkommande och stabilt beteendemönster i framtida kärleksrelationer när det väl har etablerats under ungdomstiden (Fernández-González et al., 2020; Garthe et al., 2017).

Risk och skyddsfaktorer för våld i ungas parrelationer

Ett sätt att studera förklaringar till våldsutsatthet och våldsutövande i parrelationer är genom den socialekologiska modellen, som utifrån ett integrerat perspektiv kombinerar teorier om våldets orsaker med risk- och skyddsfaktorer på flera nivåer (Bronfenbrenner, 1979; Brå, 2021; Heise, 1998). Faktorer som direkt eller indirekt ökar eller minskar risken för våld i ungas parrelationer existerar på flera nivåer samtidigt och samspelar med varandra. Begreppet riskfaktor avser faktorer som ökar risken för partnervåld, medan skyddsfaktor avser faktorer som minskar risken för partnervåld. Det finns generellt stora överlapp mellan riskfaktorer för våldsutsatthet och för våldsutövande i parrelationer. Forskning om våld i ungas parrelationer har dock huvudsakligen fokuserat på riskfaktorer för våldsutövande, det finns således mindre kunskap om faktorer som *minskar*

riskerna för partnervåldsutövande och om faktorer som påverkar risken för våldsutövning (för systematisk översikt, se Claussen et al., 2022).

På individnivå, det vill säga utifrån ett individualpsykologiskt perspektiv, förekommer biologiska och personliga faktorer som påverkar en individs beteende och på så sätt ökar eller minskar risken för att utöva partnervåld. Missbruk, psykisk ohälsa och svårigheter med konflikthantering är faktorer på individnivå som har identifierats öka risken för att utöva partnervåld bland unga (Claussen et al., 2022), liksom narcissistiska och grandiosa personlighetsdrag (Caridade et al., 2019). Överkänslighet för att bli avvisad har identifierats vara en riskfaktor som ökar risken för våldsutövande hos killar (Dardis et al., 2015). Även attityder och värderingar påverkar risken att utöva partnervåld, till exempel påvisar studier att benägenhet att tro på våldstänkmyter¹ och manlig överlägsenhet² ökar risken att utöva partnervåld bland unga (Claussen et al., 2022).

Med utgångspunkt i ett socialpsykologiskt perspektiv har det identifierats att faktorer relaterade till individens nära relationer kan öka respektive minska risken för våld. De vanligaste riskfaktorerna för partnervåldsutövande på denna nivå är erfarenheter av försummelse eller övergrepp, samt att ha bevittnat våld i hemmet under uppväxten (Claussen et al., 2022). Det finns en dosrelaterad effekt på så sätt att ju fler tillfällen eller typer av våld (fysiskt, psykiskt, sexuellt) individen bevittnat eller utsatts för, desto högre risk att utveckla våldsamma beteenden (Black et al., 2015; VanderEnde et al., 2016). Att ha vänner som utövar eller utsätts för partnervåld ökar också risken för våld i ungas parrelationer, däremot har goda relationer mellan föräldrar och barn visats ha en skyddande effekt mot att utöva partnervåld (Dardis et al., 2015; Spencer et al., 2021). En faktor på relationsnivå som ökar risken för att utsättas för partnervåld i ung ålder är att ha en äldre partner (Korkmaz et al., 2022; Malhi et al., 2020).

---

¹ Våldstänkmyter innefattar exempelvis tron om kvinnor önskar bli våldtagna, att en stor andel av anklagelserna om våldtäkt är falska, samt att den som är anklagad bär mindre ansvar om vederbörande har druckit alkohol.

² Manlig överlägsenhet, översatt från male entitlement på engelska, är uppfattningen att män är överordnade kvinnor och förtjänar särbehandling i jämförelse med kvinnor. Det kan mätas genom frågor avseende acceptans av partnervåld, ojämlikhet mellan kön, traditionella könsrollsföreställningar och manlig överordning.

Närmiljön innefattar faktorer i sammanhang och gemenskaper som kan skydda mot eller innebära en risk för partnervåld. Att växa upp i en kontext där närmiljön kännetecknas av hög grad av våld och brottslighet ökar risken för unga killar att utöva partnervåld (Malhi et al., 2020).

Avslutningsvis förekommer faktorer på samhällsnivå, det vill säga strukturell nivå, som kan bidra till minskade eller ökade nivåer av våld i ungas parrelationer. Normer och ideologier som präglas av föreställningar om att kvinnor är underordnade män har visats öka risken för ungas partnervåldsutövande, liksom acceptans för stereotypa könsroller, manlig dominans och aggression (Caridade et al., 2019; Malhi et al., 2020). Det finns sammantaget endast ett fåtal studier som undersöker risk- och skyddsfaktorer på strukturell nivå (Claussen et al., 2022).

Våld i ungas parrelationer med dödlig utgång

Det råder stor brist på forskning om den mest extrema formen av partnervåld bland unga, det vill säga partnervåld med dödlig utgång (Taquette & Monteiro, 2019). De fåtal studier som hittills har genomförts är främst från nordamerikansk kontext, och studier från Sverige tycks saknas helt. Antalet europeiska studier som fokuserar på faktorer och omständigheter som ökar risken för dödligt partnervåld, oberoende av ålder, har ökat kraftigt de senaste åren (Caman & Dufort, 2022; Weil et al., 2018). Däremot saknas än idag kunskap om huruvida dessa är relevanta för dödligt våld i ungas parrelationer, och huruvida det finns unika riskfaktorer för dödligt partnervåld mot unga (Glass et al., 2008). Överlag har det funnits en tendens att studera dödligt partnervåld som om det vore ett ”vuxenfenomen”, vilket osynliggjort unga brottsoffer (Adhia et al., 2019). Det har resulterat i att dödligt partnervåld som unga utsätts för inte dokumenterats väl och att fenomenet som sådant präglas av stora kunskapsluckor (Bush, 2020).

Fenomenet dödligt våld i ungas parrelationer har bedömts vara ett könsrelaterat fenomen på så sätt att det huvudsakligen är tjejer som faller offer för dödligt partnervåld i ung ålder (Bush, 2020). Till exempel påvisar

en studie från USA att 90% av alla offer för dödligt partnervåld i åldrarna mellan 11 och 18 år var tjejer (Adhia et al., 2019). En amerikansk fallkontrollstudie har identifierat faktorer som ökar risken för dödligt partnervåld mot unga kvinnor mellan 18 och 20 år (Glass et al., 2008). Studien är baserad på fall av dödligt partnervåld mot tjejer där det förekommit våld i relationen tidigare och en kontrollgrupp som består av matchade fall av upprepat partnervåldsutsatta tjejer. På så sätt kan skillnader i riskfaktorer mellan upprepat partnervåld och dödligt partnervåld mot tjejer upptäckas, och ett antal faktorer identifieras som indikerar om förhöjd risk för dödligt partnervåld mot tjejer. Exempelvis påvisar studien att särskilt hänsynslöst våld i form av hot med vapen, dödshot, tidigare strypvåld, samt kontrollerande beteenden är faktorer som ökar risken för dödlig utgång, liksom tillgång till skjutvapen och att gärningsmannen är arbetslös (Glass et al., 2008). Även åldersskillnad har relevans för risken för dödligt partnervåld, både mot tjejer (Glass et al., 2008) och mot kvinnor (Cunha & Gonçalves, 2019; Sebire, 2017). Betydligt större åldersskillnad har identifierats i parrelationer med dödligt partnervåld i jämförelse med upprepat partnervåld (Glass et al., 2008). Relationer som präglas av åldersskillnad, där den våldsutsatta tjejen är betydligt yngre, kan skapa och förstärka en maktobalans hos paret (Nydegger et al., 2017).

Befintlig forskning visar sammantaget att identifierade riskfaktorer för dödligt partnervåld mot tjejer stämmer väl överens med riskfaktorer för dödligt partnervåld mot kvinnor. Vissa av dessa riskfaktorer förefaller dock vara viktigare vid dödligt våld mot tjejer än för kvinnor (Glass et al., 2008). Till exempel att det sker i samband med att tjejen tagit initiativ till att avsluta relationen (Adhia et al., 2019) eller att det begås av en före detta partner (Glass et al., 2008). Utöver separation framträder svartsjuka och kontrollerande beteenden hos partnern som särskilt viktiga riskfaktorer för dödligt våld mot tjejer (Bush, 2020; Glass et al., 2008). I jämförelse med kvinnor som faller offer för dödligt partnervåld är det betydligt vanligare att tjejer blivit utsatta för stalkning och kontroll av mannen innan det dödliga våldet (Sorrentino et al., 2020).

Slutligen saknas det idag kunskap om hur förekomsten av dödligt partnervåld mot unga har utvecklats över tid i Sverige³, och huruvida denna trend skiljer sig från trenden avseende dödligt partnervåld mot vuxna. Det saknas även svensk forskning om vad som kännetecknar dödligt partnervåld mot unga. Det innebär att vi inte har tillräcklig kunskap om vilka som begår dessa brott, vilka som utsätts, samt under vilka omständigheter dessa brott sker. Även om riskfaktorer för dödligt partnervåld mot tjejer har identifierats i enstaka studier är majoriteten av dessa från nordamerikansk kontext. Kulturspecifika omständigheter eller faktorer av relevans för svensk kontext kan därmed förbli okända. Sammanfattningsvis har forskare uppmanats ta hänsyn till offrens ålder vid studier om riskfaktorer för dödligt våld mot kvinnor (Sorrentino et al., 2020), och att studera huruvida dödligt partnervåld mot unga skiljer sig från dödligt våld mot vuxna (Glass et al., 2008). Sådan kunskap kan på sikt bidra till att utveckla och anpassa strategier för att förebygga och förhindra dödligt våld i ungas parrelationer. Det kan även bidra till förbättrade förutsättningar för att bedöma vilka unga som löper en ökad risk att utsättas för eller att utöva allvarligt eller dödligt partnervåld, och på så sätt förebygga dödligt partnervåld.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med studien är att undersöka omfattningen och utvecklingen av dödligt partnervåld, baserat på samtliga lösta fall av dödligt partnervåld i Sverige mellan 1990 och 2017. En avgränsning och begränsning är att undersökningen är genomförd utifrån ett heteronormativt perspektiv, det vill säga att den endast inkluderar heterosexuella parrelationer. För att undersöka om det föreligger köns- och åldersspecifika trender, har vi i analyserna tagit hänsyn till brottsoffrets kön, och huruvida offret är ung (≤ 25 år) eller vuxen (≥ 26 år). I syfte att öka vår förståelse för vilka faktorer som har betydelse för dödligt partnervåld mot unga granskas

---

³ Forskning om utveckling över tid av dödligt partnervåld i ungas parrelationer saknas även internationellt sett.

även faktorer relaterade till gärningsperson, brottsoffer och omständigheter för brotten. Genom att särskilt fokusera på dödligt partnervåld mot unga, och jämföra med dödligt partnervåld mot vuxna, kommer studien att belysa faktorer av särskild betydelse för denna understuderade grupp. Det kan i sin tur öka kunskapen om omständigheter och utmaningar som förefaller ha särskild betydelse vid dödligt partnervåld mot unga, och på sikt öka vår förmåga att förebygga dessa brott.

Frågeställningar

- 1 Totalt sett, har förekomsten av dödligt partnervåld mot kvinnor respektive män i Sverige, med hänsyn till befolkningsmängd, förändrats under studieperioden?
- 2 Har förekomsten av dödligt partnervåld mot tjejer respektive killar i Sverige, med hänsyn till befolkningsmängd, förändrats under studieperioden?
- 3 Har förekomsten av dödligt partnervåld mot kvinnor respektive män i Sverige, med hänsyn till befolkningsmängd, förändrats under studieperioden?
- 4 Föreligger skillnader i trender av dödligt partnervåld beroende på kön och åldersgrupp (unga vs. vuxna)?
- 5 Föreligger skillnader mellan unga respektive vuxna vad gäller relevanta faktorer kring gärningsperson, brottsoffer och omständigheter kring brotten?

Metod och datakällor

Denna undersökning baseras på data som inhämtats från ett forskningsprojekt vid Brå och består av information om samtliga fall av dödligt våld i Sverige mellan 1 januari 1990 och 31 december 2017. Materialet innefattar systematiskt kodad information från förundersökningsprotokoll, domar och rättspsykiatriska undersökningar. För att säkerställa kvaliteten och att samtliga fall av dödligt våld i Sverige har inkluderats har det genomförts upprepade kontroller. Exempelvis har datasetet jämförts med Dödsorsaksregistret⁴ från Socialstyrelsen och kriminalstatistik från Brå, och det har konstaterats att statistiken mellan de olika källorna överensstämmer och att datasetet håller god kvalitet (Liem et al., 2013). Detta material är särskilt användbart och värdefullt vid undersökning av trender över längre tid och för att fånga generella mönster, då det omfattar tillräckligt många fall för att möjliggöra robusta analyser och jämförelser mellan subgrupper. Det är dock mindre användbart för att mer ingående och unika detaljer avseende respektive fall.

Det ursprungliga materialet omfattar både lösta och olösta fall, men eftersom relationen mellan gärningsperson och offer är avgörande för föreliggande studie, har olösta fall exkluderats. Även lösta fall där relationen förblivit okänd har exkluderats. Då fokus för denna studie är dödligt partnervåld, inkluderas enbart fall som definierats som dödligt partnervåld, det vill säga incidenter där gärningsperson och brottsoffer vid tiden för gärningen eller tidigare varit i en parrelation. För denna specifika undersökning inkluderas enbart gärningspersoner som var som minst 15 år vid brottstillfället (dvs straffmyndiga). Gärningar som begåtts av personer med helt okänd ålder har därmed exkluderats från slutgiltiga åldersspecifika analyser. Dödligt partnervåld mot unga definieras här som ett brott som sker mellan gärningsperson som är 15 år eller äldre, och ett brottsoffer som är 25 år eller yngre. Det innebär att allt dödligt partnervåld som begås mot

---

⁴ Det föreligger dock vissa skillnader mellan dessa källor; Dödsorsaksregistret omfattar även fall av dödligt våld som begås utanför Sveriges gränser, till skillnad från datasetet från Brå som denna studie bygger på. Dödligt partnervåld mot svenska medborgare utanför Sverige under denna studieperiod är således inte inkluderade.

brottsoffer som är upp till och med 25 år gamla är att betrakta som dödligt partnervåld mot unga. Denna studie har prövats och godkänts av Etikprövningsmyndigheten (diarienummer 2020–02534).

Definitioner i föreliggande studie

Dödligt våld avser mord, dråp eller misshandel i kombination med vållande till annans död.

Lösta fall, även kallat uppklarade fall, avser incidenter där gärningspersonen blivit fälld för det dödliga våldet, alternativt fall där åklagare har identifierat en gärningsperson som inte kunnat åtalas, till exempel till följd av att vederbörande tagit självmord eller dött av annan orsak.

Dödligt partnervåld avser mord, dråp eller misshandel i kombination med vållande till annans död där gärningsperson och brottsoffer var, eller har varit, i en parrelation. Det innefattar parrelationer där parterna var eller hade varit gifta, sambo, särbo och pojkvän/flickvän.

Dödligt partnervåld mot unga avser, i vår undersökning, fall som involverar brottsoffer som är maximum 25 år. Dessa brottsoffer benämns som unga brottsoffer, samt tjejer respektive killar.

Dödligt partnervåld mot vuxna avser, i vår undersökning, fall som involverar brottsoffer som är minimum 26 år. Dessa brottsoffer benämns som vuxna brottsoffer, samt kvinnor respektive män.

Homicid-suicid avser incidenter där gärningspersonen tagit självmord i samband med, eller i nära anslutning till, det dödliga våldet.

Incidens avser antal fall per 100 000 invånare.

Analyserna avseende utveckling över tid har beräknats med hänsyn till befolkningsmängd för respektive subgrupp, varför officiell befolkningsstatistik från Statistiska centralbyrån (SCB) inhämtats. För att beräkna incidens av dödligt partnervåld mot tjejer har befolkningsstatistik inhämtats gällande tjejer i åldrarna mellan 15 och 25 år, för respektive år, och motsvarande har inhämtats för killar. För att beräkna incidens (antal fall per 100 000 invånare) avseende dödligt partnervåld mot vuxna kvinnor, har befolkningsstatistik inhämtats gällande kvinnor mellan 26 och 99 år, och motsvarande har gjorts för män. Ett flertal olika statistiska analyser har använts för att analysera resultaten. För information avseende genomförda statistiska analyser, se bilaga 1.

Avgränsningar

Föreliggande undersökning har vissa avgränsningar värda att klarlägga. Endast fall av dödligt våld som begåtts inom Sveriges gränser är inkluderade, således ingår ej fall med dödligt partnervåld som involverar svenska medborgare men som ägt rum utanför Sveriges gränser. Studien innefattar inte information om partnervåld utan dödlig utgång, och omfattar inte heller andra nära relationer som inte är parrelationer. Till exempel ingår inte hedersrelaterade ärenden som inte begåtts av en nuvarande eller tidigare partner. Om det däremot finns tydliga hedersinslag vid dödligt partnervåld rapporteras dessa. En ytterligare avgränsning med föreliggande undersökning är att endast information om juridiskt kön finns att tillgå, uppgifter om könsidentitet och icke-binära finns därmed ej dokumenterade. Dödligt partnervåld i samkönade relationer ingår inte heller i de slutgiltiga analyserna, med anledning av det begränsade antalet dokumenterade fall, vilket innebär att det inte är möjligt att analysera och generalisera resultaten, samt säkra anonymiteten. Dessa avgränsningar innebär att föreliggande undersökning är genomförd utifrån ett heteronormativt perspektiv.

Resultat

Urval

Totalt förekom 2 358 uppklarade fall av dödligt våld mellan 1990 och 2017, varav 521 (22%) klassificeras som dödligt partnervåld. Av dessa togs tre fall bort där gärningspersonens kön var okänd, vilket resulterade i totalt 518 fall.

Mellan 1990 och 2017 har det totalt begåtts 65 fall av dödligt partnervåld mot unga. Det yngsta brottsoffret bland dessa var 15 år, således utgörs unga gruppen av brottsoffer mellan 15 och 25 år. Ett av dessa fall bland unga innefattar dödligt partnervåld i samkönad relation. Motsvarande antal för dödligt partnervåld mot vuxna i samkönade relationer är fem fall. Då fall inom samkönade relationer är för få för att kunna generalisera resultaten och

dra säkra slutsatser, samt för att kunna garantera anonymitet, har dessa fall exkluderats från analyserna.

I datasetet finns även konstaterade fall av dödligt partnervåld där åldern på antingen brottsoffret eller gärningspersonen är okänd. Dessa fall är inkluderade i rapporten då resultat som inte rör ålder rapporteras, exempelvis avseende det totala antalet dödligt partnervåld, samt det totala antalet tjejer/kvinnor respektive killar/män som fallit offer för dödligt partnervåld. I de åldersspecifika analyserna är dock fall med okänd ålder borttagna⁵. Det totala antalet inkluderade fall i trendanalyserna i del 1 är 457 fall, varav 64 fall med unga brottsoffer.

Vad gäller könsfördelning begås dödligt partnervåld främst mot tjejer och kvinnor. En överväldigande majoritet av brottsoffren vid dödligt partnervåld mot unga (≤ 25 år) består av tjejer; endast två fall involverar dödligt partnervåld mot killar. Däremot är det betydligt vanligare med manliga brottsoffer vid dödligt partnervåld mot vuxna (≥ 26 år), där totalt 18% av fallen under studieperioden involverade manliga brottsoffer. På grund av det (statistiskt sett) låga antalet fall av dödligt partnervåld mot killar och män har de manliga offren tagits bort från analyser i del 2 avseende faktorer relaterade till dessa brott. Det totala antalet fall i analyserna i del 2 är således 382 fall av dödligt partnervåld mot kvinnor, varav 62 fall involverar dödligt partnervåld mot tjejer.

Följande avsnitt kommer att undersöka hur förekomst av dödligt partnervåld mot unga har förändrats över tid, och huruvida trenden skiljer sig från dödligt partnervåld mot vuxna, uppdelat på kön.

---

⁵ Det var ca 46 fall som exkluderades från vissa analyser på grund av att offrets eller gärningspersonens ålder var okänd, vilket motsvarar ett bortfall på 9% av totalt 521 fall av dödligt partnervåld.

Del 1: Förekomst av dödligt partnervåld mot unga

Vår undersökning visar att det i genomsnitt begås ungefär 14 fall av dödligt partnervåld mot kvinnor årligen, samt två fall mot män, oberoende av ålder⁶. Det är således sex gånger högre risk att tjejer och kvinnor faller offer för dödligt partnervåld i jämförelse med killar och män. Med hänsyn till ålder visar vår granskning att det har begåtts totalt 64 fall av dödligt partnervåld mot unga i heterosexuella relationer under den studerade tidsperioden. Det innebär att det i genomsnitt begås ungefär två fall av dödligt partnervåld mot unga per år. Den övervägande majoriteten brottsoffer bland unga är tjejer (97%), medan andelen brottsoffer som är kvinnor bland vuxna är något lägre (82%). Under de senare åren av studieperioden, mellan 2014 och 2017, var nivåerna av dödligt partnervåld mot tjejer respektive kvinnor likartade, med 0,32 fall av dödligt partnervåld mot tjejer per 100 000 tjejer (15–25 år) och 0,34 fall av dödligt partnervåld mot kvinnor per 100 000 kvinnor (26–99 år). Motsvarande siffra för män under aktuell tidsperiod är 0,05 fall per 100 000 män. Då det totalt har begåtts två fall av dödligt partnervåld mot killar mellan 1990 och 2017 var det inte aktuellt att beräkna antalet fall per 100 000 killar eller förändring över tid.

Förändring över tid

Olika mått kan användas för att undersöka hur dödligt partnervåld mot unga har förändrats över tid. Då vissa år, statistiskt sett, omfattar begränsat antal incidenter fluktuerar antalet fall ganska dramatiskt, vilket gör det svårt att urskilja en genomgående trend. I graferna nedan presenteras således antal fall per 100 000 invånare (blå linje) och en trendlinje baserat på en Poisson-regression (röd linje), som tydliggör trenden över tid. Genom att räkna ut den genomsnittliga förändringen i varje grupp per år (förkortat IRR för incidence rate ratio) kan vi också statistiskt undersöka skillnaderna i förändring mellan varje grupp per år. Till exempel, om IRR är 0.950 så

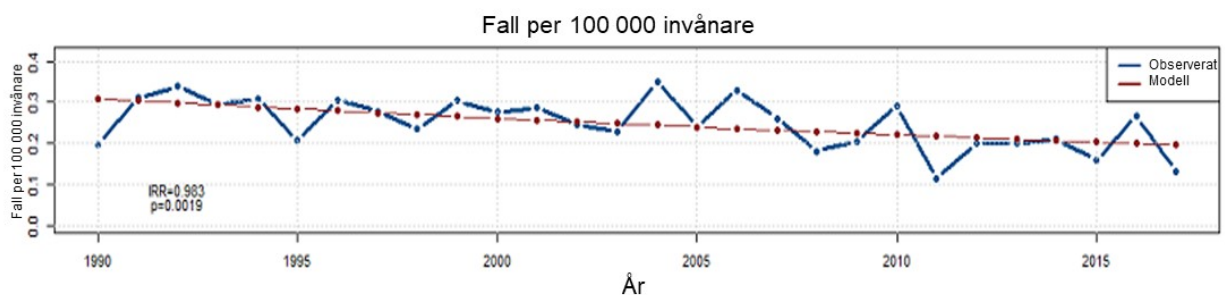
---

⁶ Beräknat på antal fall av dödligt partnervåld mot män respektive kvinnor i icke-samkönade relationer mellan 2014 och 2017.

indikerar det en minskning på fem procent per år för den gruppen. *P*-värdet som är under 0.05 påvisar att det är en statistiskt signifikant förändring.

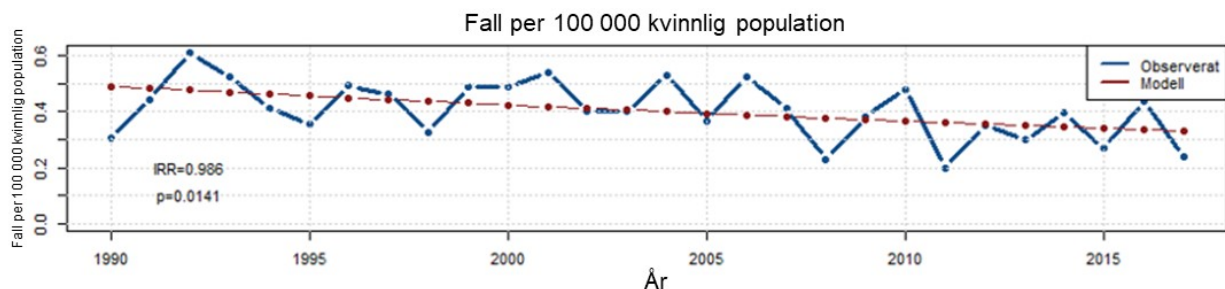
I Figur 1 presenteras förändring över tid avseende den totala andelen dödligt partnervåld, oberoende av kön och ålder. När vi undersöker den genomsnittliga förändringen per år visar resultaten att den totala andelen fall av dödligt partnervåld i genomsnitt har minskat med 1,7% procent per år.

Figur 1. Utveckling av dödligt partnervåld totalt per 100 000 invånare

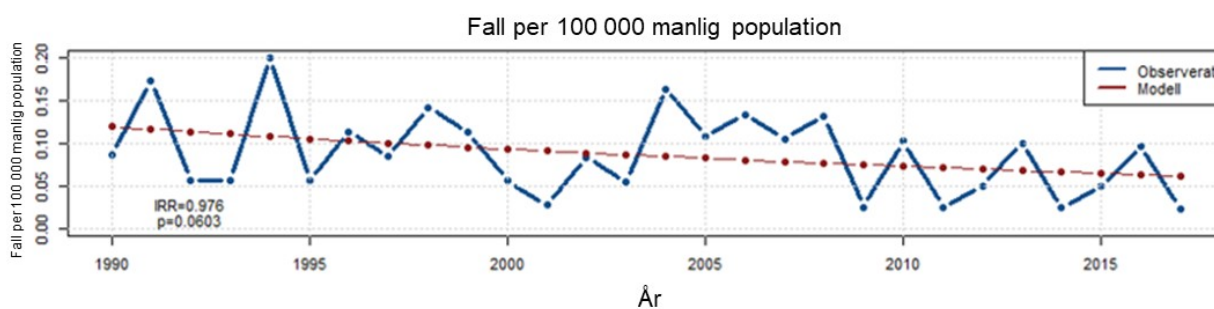
När vi delar upp trenderna i dödligt partnervåld mot kvinnor respektive män, oavsett ålder, kan vi fånga eventuella könsskillnader för dödligt partnervåld. I Figur 2 illustreras att andelen fall av tjejer och kvinnor som utsatts för dödligt partnervåld, oavsett ålder, i genomsnitt har minskat med 1,4% per år.

Figur 2. Utveckling av dödligt partnervåld mot tjejer/kvinnor per 100 000 kvinnliga invånare (15–99 år)

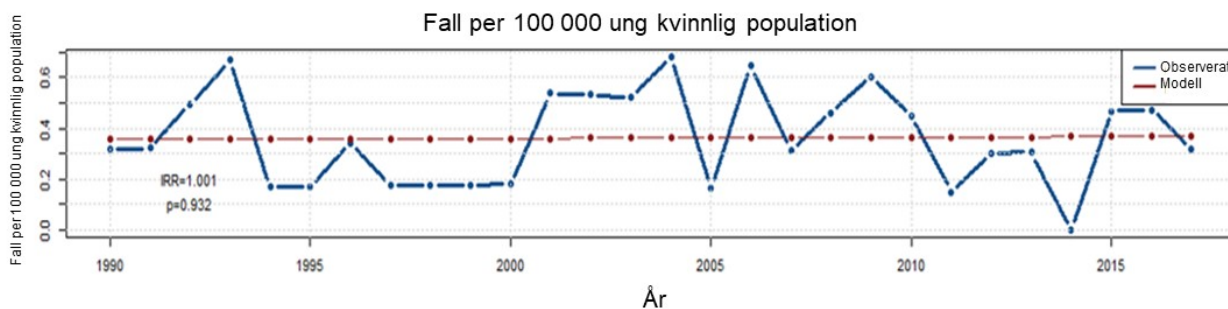
Figur 3 nedan påvisar att andelen fall av killar och män som utsatts för dödligt partnervåld inte uppvisat någon statistiskt signifikant genomsnittlig förändring över tid. Den röda trendlinjen i Figur 3 indikerar en nedåtgående trend, men denna trend kan dock inte säkerställas statistiskt, förmodligen med anledning av begränsat antal fall (statistiskt sett).

Figur 3. Utveckling av dödligt partnervåld mot killar/män per 100 000 manliga invånare (15–99 år)

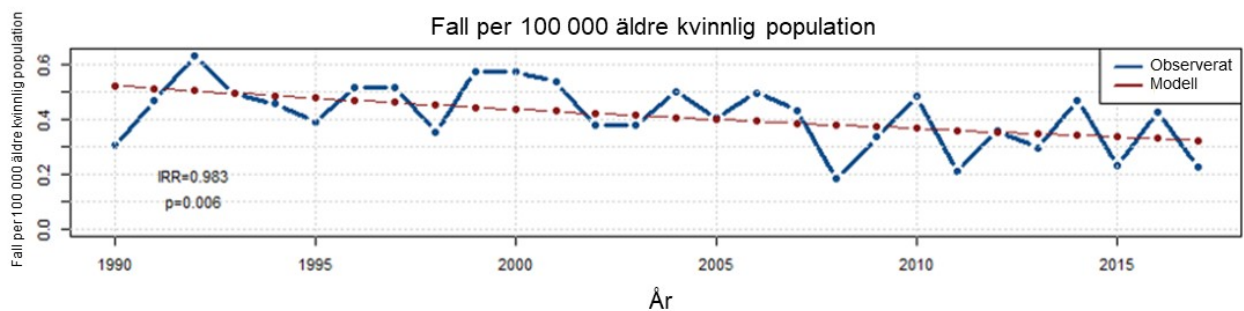
För att urskilja huruvida trenderna skiljer sig åt mellan unga respektive vuxna, presenteras även trender uppdelade på både kön och ålder. Figur 4 nedan illustrerar utvecklingen av dödligt partnervåld mot tjejer, och belyser att trenden har förblivit stabil över tid. Dödligt partnervåld mot tjejer mellan 15 och 25 år har således varken minskat eller ökat.

Figur 4. Utveckling av dödligt partnervåld mot tjejer per 100 000 tjejer mellan 15–25 år

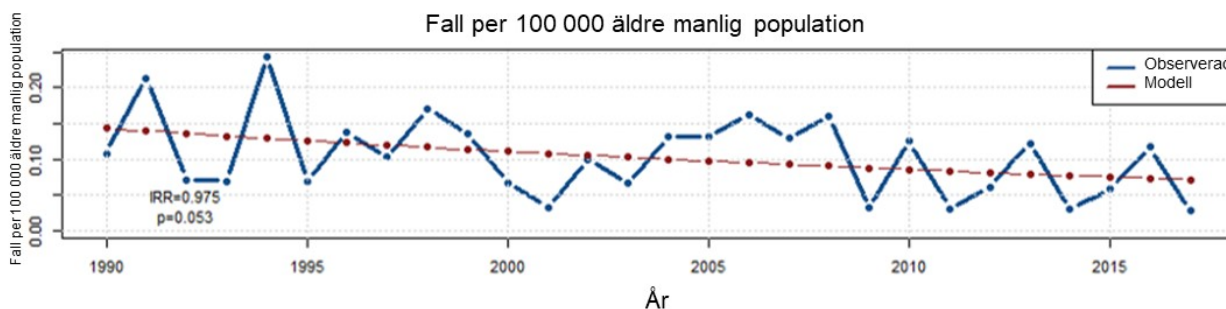
Detta skiljer sig från trenden avseende dödligt partnervåld mot kvinnor som är 26 år och äldre. I Figur 5 kan utläsas att andelen fall av kvinnor som dödats av en partner i genomsnitt minskat med 1,7% per år. Detta tyder med andra ord på att den totala minskningen av mäns dödliga partnervåld mot kvinnor speglar en nedgång i fall med vuxna kvinnor som brottsoffer, medan trenden av dödligt partnervåld mot tjejer har varit oförändrad över tid.

Figur 5. Utveckling av dödligt partnervåld mot kvinnor per 100 000 kvinnor mellan 26 - 99 år

Då det endast begicks två fall av dödligt partnervåld mot killar mellan 1990 och 2017 var det inte aktuellt att beräkna antalet fall per 100 000 eller trender över tid för denna grupp. Vad gäller dödligt partnervåld mot män visar den röda trendlinjen i Figur 6 en indikation på en nedåtgående trend av dödligt partnervåld mot män. I linje med Figur 3 ovan (endast två incidenter skiljer dessa grafer åt) kunde denna trend inte riktigt säkerställas statistiskt med anledning av det låga antalet fall, däremot är det på gränsen till signifikant.

Figur 6. Utveckling av dödligt partnervåld mot män per 100 000 män mellan 26 - 99 år

Sammanfattningsvis visar dessa resultat på betydande skillnader i trender över tid, och att minskningen av dödligt partnervåld inte har skett jämnt fördelat över olika köns- och åldersgrupper. Vår undersökning visar initialt att dödligt partnervåld riktat mot tjejer och kvinnor, oavsett ålder, har minskat signifikant över tid. När denna trend undersöks närmare, uppdelat på ålder, visar resultaten dock att denna minskning drivs av en minskning av dödligt partnervåld mot kvinnor, medan trenden avseende tjejer har förblivit oförändrad över tid. Det innebär alltså att den övergripande minskningen utgörs av en minskning av dödligt partnervåld mot kvinnor, medan trenderna av dödligt partnervåld riktade mot tjejer har varit konstant över tid. Ingen statistiskt säkerställd trend kan påvisas avseende dödligt partnervåld mot män, däremot kan en nedåtgående trend skönjas visuellt. Vad gäller killar är det inte relevant att beräkna trender över tid då det endast förekommer två fall under hela studieperioden.

Nästa del av rapporten kommer att presentera faktorer relaterade till gärningsmän, brottsoffer och omständigheter vid dödligt partnervåld, där skillnader mellan dödligt partnervåld riktade mot tjejer respektive kvinnor undersöks.

Del 2: Dödligt partnervåld mot unga respektive vuxna

Då det endast förekom två fall av dödligt partnervåld mot killar i heterosexuella relationer har vi valt att i denna del endast fokusera på dödligt partnervåld mot tjejer och kvinnor. Fall av dödligt partnervåld som

involverar tjejer som brottsoffer jämförs med fall som involverar kvinnor som brottsoffer. Totalt omfattar denna del således 382 fall av dödligt partnervåld, varav 62 fall har begåtts mot tjejer i heterosexuella relationer. Samtliga brottsoffer är således tjejer/kvinnor och samtliga gärningspersoner är killar/män.

Medelåldern för tjejer som fallit offer för dödligt partnervåld var 22⁷ år, medan medelåldern för dessa gärningsmän, vilka var något äldre, var 28⁸ år. Medelåldern för kvinnor som fallit offer för dödligt partnervåld var 47⁹ år, medan medelåldern för dessa gärningsmän var 49¹⁰ år. Vad gäller åldersskillnad mellan brottsoffer och gärningsman var det i genomsnitt sex års skillnad i parrelationerna oberoende av åldersgrupp, således föreligger inga skillnader mellan grupperna¹¹. En stor andel av paren vid såväl dödligt partnervåld mot tjejer (41%) som mot kvinnor (52%) hade en åldersskillnad på minst fem år.

Faktorer relaterade till brottsoffer

När vi undersöker skillnader avseende brottsoffervariabler (se Tabell 1) framträder ett par skillnader mellan tjejer och kvinnor som fallit offer för dödligt partnervåld. Resultaten visar att det var betydligt vanligare att kvinnor var kända för att ha alkoholproblem i form av risk- eller missbruk¹². Medan 5% av tjejerna var kända för risk- eller missbruk av alkohol, var det 21% av kvinnorna som var det. Våra resultat illustrerar även att det föreligger skillnader mellan tjejer och kvinnor vad gäller typ av påverkan vid brottstillfället. Medan det var betydligt fler kvinnor som intagit alkohol vid brottstillfället (29% vs.13%), var det betydligt vanligare att tjejer (12%) intagit narkotika vid brottstillfället i jämförelse med kvinnor (2%).

---

⁷ Ålder för tjejer som föll offer för dödligt partnervåld varierar mellan 15 och 25 år, standardavvikelse (SD)=2.9

⁸ Ålder för gärningsmän vid dödligt partnervåld mot tjejer varierar mellan 16 och 51 år, SD=7.8

⁹ Ålder för kvinnor som föll offer för dödligt partnervåld varierar mellan 26 och 88 år, SD=15.0

¹⁰ Ålder för gärningsmän vid dödligt partnervåld mot kvinnor varierar mellan 24 och 88 år SD=15.0

¹¹ Mann Whitney U test, $p=0.232$

¹² Detta var känt med viss eller stor säkerhet

Resultaten visar även att det var mer än fem gånger högre risk för tjejer att vara påverkade av narkotika vid brottstillfället i jämförelse med kvinnor. Sammantaget hade ungefär 20% av tjejerna och 30% av kvinnorna intagit antingen alkohol eller narkotika vid brottstillfället.

Det var låg prevalens av dokumenterad psykisk ohälsa hos brottsoffren, och inga skillnader mellan tjejer och kvinnor identifierades. Ungefär 4% av tjejer som fallit offer för dödligt partnervåld hade någon form av dokumenterad psykisk ohälsa, medan motsvarande siffra för kvinnor var ungefär 7%.

Tabell 1: Faktorer relaterade till unga respektive vuxna kvinnliga brottsoffer¹³

Variabel	DPV mot tjejer n (%)	DPV mot kvinnor n (%)	Odds-kvot	Sig	Bortfall
BO känd för risk/missbruk av alkohol¹	3 (4.9%)	66 (21.1%)	0.194	0.003**	8 (2.1%)
BO känd för risk/missbruk av narkotika ¹	6 (9.8%)	15 (4.7%)	2.204	0.109	3 (0.8%)
BO påverkad av alkohol vid brottstillfället²	7 (12.7%)	89 (29.3%)	0.352	0.011*	23 (6.0%)
BO påverkad av narkotika vid brottstillfället²	7 (11.9%)	7 (2.3%)	5.731	0.001***	18 (4.7%)
Tecken på psykisk ohälsa BO	2 (3.6%)	19 (6.6%)	0.528	0.392	36 (9.4%)

Not 1: Källa: BRÅ. Bas: n=382, * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

1: BO är med viss eller stor säkerhet känd för risk- eller missbruk

2: BO har med viss eller stor säkerhet intagit alkohol/narkotika vid brottstillfället

Faktorer relaterade till gärningsmän

I Tabell 2 presenteras faktorer relaterade till gärningsmän, och jämförelser mellan gärningsmän som begått dödligt partnervåld mot tjejer (även kallat unga gruppen) och mot kvinnor (även kallat vuxna gruppen).

Det är lika vanligt mellan grupperna att gärningsmannen var känd för att ha alkoholproblematik, däremot var det mer än tre gånger högre risk att

¹³ Chi-två tester har genomförts, och detta är uträknat på så kallad giltig procent (valid percent), vilket innebär att bortfallen har exkluderats

gärningsmän som begått dödligt partnervåld mot tjejer var kända för att ha risk-/missbruk av narkotika (31% vs. 11%). Liknande mönster går att avläsa gällande påverkan vid brottstillfället. Det var ungefär lika vanligt att gärningsmän i respektive grupp intagit alkohol vid tiden för gärningen, däremot var det nästan tre gånger högre risk att gärningsmän vid dödligt partnervåld mot tjejer (21%) intagit narkotika vid brottstillfället, i jämförelse med gärningsmän av dödligt partnervåld mot kvinnor (8%).

Tabell 2: Faktorer relaterade till gärningsmän¹⁴

Variabel	DPV mot tjejer n (%)	DPV mot kvinnor n (%)	Odds-kvot	Sig	Bortfall
GM känd för riskbruk av alkohol ¹	18 (30.0%)	111 (35.6%)	0.776	0.406	10 (2.6%)
GM känd för riskbruk av narkotika¹	19 (31.1%)	36 (11.4)	3.531	0.001***	4 (1.0%)
GM påverkad av alkohol vid brottstillfället ²	19 (33.9%)	124 (41.1%)	0.737	0.317	24 (6.3%)
GM påverkad av narkotika vid brottstillfället	12 (20.7%)	23 (7.6%)	3.176	0.002**	21 (5.5%)
Tecken på psykisk ohälsa hos GM	18 (30.5%)	100 (34.8%)	0.821	0.522	36 (9.4%)

Not 1: Källa: BRÅ. Bas: n=382, * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

1: Gärningsman är med viss eller stor säkerhet känd för risk- eller missbruk

2: Gärningsman har med viss eller stor säkerhet intagit alkohol/narkotika vid brottstillfället

Tecken på psykisk ohälsa var ungefär lika vanligt i båda grupperna av gärningsmän, där ungefär var tredje gärningsman uppvisat tecken på psykisk ohälsa. I likhet med resultaten avseende riskbruk samt påverkan vid brottstillfället så tyder resultaten dock på att det var vanligare med psykisk ohälsa bland gärningsmän i jämförelse med brottsoffer, oberoende av åldersgrupp.

Faktorer relaterade till relationen mellan brottsoffer och gärningsman

Tabell 3 presenterar resultaten gällande relationella variabler, det vill säga variabler som på olika sätt handlar om själva parrelationen mellan

¹⁴ Chi-två tester har genomförts, och detta är uträknat på så kallad giltig procent (valid percent), vilket innebär att bortfallen har exkluderats

brottsoffret och gärningsmannen. Resultaten visar att tidigare dokumenterat hot och/eller våld från gärningsmannen innan det dödliga våldet var ungefär lika vanligt i båda grupperna. Ungefär 16% av tjejerna hade utsatts för tidigare hot och 15% hade utsatts för tidigare våld. Bland vuxna kvinnor hade 15% av dessa utsatts för tidigare hot och 14% för tidigare våld av gärningsmannen¹⁵.

Tabell 3: Faktorer relaterade till relationen mellan brottsoffer och gärningsmän¹⁶

Variabel	DPV mot tjejer n (%)	DPV mot kvinnor n (%)	Odds-kvot	Sig	Bortfall
Minst fem års åldersskillnad BO och GM	24 (40.7%)	165 (52.1%)	0.632	0.072	6 (1.6%)
BO tidigare hotad av GM	10 (16.1%)	48 (15.0%)	1.090	0.821	0 (0.0%)
BO tidigare utsatt för våld av GM	9 (14.5%)	44 (13.8%)	1.065	0.873	0 (0.0%)
GM tidigare hotad av BO	0 (0.0%)	7 (2.2%)	0.835	0.240	0 (0.0%)
GM tidigare utsatt för våld av BO	1 (1.6%)	4 (1.3%)	1.295	0.818	0 (0.0%)
GM har eller har haft kontaktförbud mot BO	0 (0.0%)	14 (5.4%)	0.807	0.069	67 (17.5%)

Not 1: Källa: BRÅ. Bas: n=382, * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Det finns även likheter mellan grupperna vad gäller åldersskillnad mellan brottsoffer och gärningsman. I ungefär 41% av fallen vid dödligt partnervåld mot tjejer var det en åldersskillnad på fem år eller mer mellan brottsoffer och gärningsman, medan motsvarande andel var 52% vid dödligt partnervåld mot kvinnor.

Faktorer relaterade till omständigheter och brottsplats

Slutligen har vi även undersökt skillnader mellan dödligt partnervåld mot tjejer respektive kvinnor vad gäller faktorer relaterade till brottstillfället (se Tabell 4 nedan). Vår kartläggning påvisar skillnader mellan grupperna

¹⁵ Dessa låga prevalenser problematiseras och diskuteras i diskussionen.

¹⁶ Chi-två tester har genomförts, och detta är uträknat på så kallad giltig procent (valid percent), vilket innebär att bortfallen har exkluderats

avseende motiv för det dödliga partnervåldet. Medan ungefär lika stor andel fall i de båda grupperna motiveras av hämnd och svartsjuka så var det mer än tre gånger högre risk att det dödliga partnervåldet mot tjejer motiverades av en separation. Närmare 70% av fallen av dödligt partnervåld mot tjejer motiverades av en separation, medan motsvarande siffra för dödligt partnervåld mot kvinnor var 40%. Överlag tycks motiven för dödligt partnervåld mot kvinnor variera i betydligt högre grad, då 29% motiverades av annat (i jämförelse med 13% vid dödligt partnervåld mot tjejer), samt att det var vanligare att det dödliga våldet mot kvinnor begicks i samband med trivialitetsbråk (15%) eller berusning (16%).

När tillvägagångssätt, även kallat Modus Operandi, för det dödliga våldet jämförs mellan grupperna visar resultaten att det överlag inte var särskilt stora skillnader gällande tillvägagångssättet vid dödligt partnervåld mot tjejer och kvinnor. En kniv eller ett vasst instrument användes oftast i såväl dödligt partnervåld mot tjejer (42%) som mot kvinnor (43%). Dock var det mer än dubbelt så hög risk att gärningsmännen dödade brottsoffren genom strypning vid dödligt partnervåld mot tjejer (32%), i jämförelse med dödligt partnervåld mot kvinnor (18%). Det är ingen skillnad mellan grupperna gällande användning av skjutvapen.

Resultaten belyser även skillnader mellan dödligt partnervåld mot tjejer och kvinnor gällande brottsplats. Medan det är ungefär lika vanligt att tjejer (29%) och kvinnor (19%) dödas i sitt eget, så är det nästan tre gånger högre risk att tjejer (19%) dödas i gärningsmannens bostad i jämförelse med kvinnor (8%). Det är även betydligt högre risk att tjejer (22%) dödas på annan plats (t.ex. skog, åker eller äng; i privatfordon; någon annans hem) i jämförelse med kvinnor (12%). Det är däremot betydligt högre risk för kvinnor (60%) att dödas i gemensam bostad i jämförelse med tjejer (29%).

Tabell 4: Faktorer relaterade till brotts handlingen¹⁷

Variabel	DPV mot tjejer n (%)	DPV mot kvinnor n (%)	Odds-kvot	Sig	Bortfall
Motiv (kan vara flera)					
Svartsjuka	19 (31.7%)	63 (20.6%)	1.787	0.060	16 (4.2%)
Separation	42 (68.9%)	123 (40.2%)	3.289	0.001***	15 (3.9%)
Trivialitetsbråk¹	2 (3.3%)	46 (15.0%)	0.195	0.014*	16 (4.2%)
Barmhärtighet ²	0 (0.0%)	6 (2.0%)	0.833	0.274	16 (4.2%)
Berusing	2 (3.3%)	48 (15.7%)	0.185	0.011*	16 (4.2%)
Heder ³	2 (3.3%)	2 (0.7%)	5.241	0.127	16 (4.2%)
Psykisk ohälsa	5 (8.3%)	48 (15.6%)	0.491	0.141	15 (3.9%)
Annat motiv⁴	3 (13.3%)	90 (29.4%)	0.369	0.010**	16 (4.2%)
Modus Operandi					
Strypning	20 (32.3%)	57 (17.9%)	2.180	0.010**	2 (0.5%)
Skjutvapen	9 (14.5%)	61 (19.2%)	0.715	0.386	2 (0.5%)
Kniv	26 (41.9%)	137 (43.1%)	0.954	0.868	2 (0.5%)
Trubbigt våld	3 (4.8%)	36 (11.3%)	0.398	0.124	2 (0.5%)
Annat ⁵	4 (6.5%)	27 (8.5%)	0.743	0.592	2 (0.5%)
Brottsplats					
I eller i nära anslutning till BO:s bostad	18 (29.0%)	62 (19.4%)	1.702	0.087	0 (0.0%)
I eller i nära anslutning till GM:s bostad	12 (19.4%)	26 (8.1%)	2.714	0.007**	0 (0.0%)
I eller i nära anslutning till gemensam bostad	18 (29.0%)	192 (60.0%)	0.273	0.001***	0 (0.0%)
Annan⁶	14 (22.6%)	39 (12.2%)	2.101	0.030*	0 (0.0%)
Homicid-suicid⁷	7 (11.3%)	82 (25.7%)	0.368	0.014*	1 (0.3%)

Not 1: Källa: BRÅ. Bas: n=382, * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

1: Trivialitetsbråk avser konflikter som bedöms vara bagatellartad

2: Barmhärtighetsmord avser dödligt våld mot en svårt sjuk individ i syfte att förkorta lidande

3: Inslag av heder vid dödligt våld mot en dåvarande eller f.d. partner

4: Annat motiv innefattar t.ex. ekonomiska motiv, hatbrott, sexuella motiv och i kriminell miljö

5: Annat Modus Operandi innefattar t. ex förgiftning, drunkning, brand och kroppsvåld

6: Annan brottsplats innefattar t.ex. i eller i nära anslutning till annans bostad; i skog, skogsparti, äng, åker eller liknande; i privatfordon; annan plats inomhus samt annan plats utomhus.

7: Homicid-suicid avser när gärningsmannen tar livet av sig i nära anslutning till det dödliga våldet

¹⁷ Chi-två tester har genomförts, och detta är uträknat på så kallad giltig procent (valid percent), vilket innebär att bortfallen har exkluderats

Resultaten belyser även att det var betydligt högre risk med homicid-suicid vid dödligt partnervåld mot kvinnor, det vill säga att gärningsmannen tog livet av sig i samband med gärningen. Ungefär en fjärdedel av gärningsmännen vid dödligt partnervåld mot kvinnor tog livet av sig i samband med det dödliga våldet. Motsvarande andel vid dödligt partnervåld mot tjejer var 11%, vilket innebär att det var 63% högre risk för gärningsmän att suicidera i fall av dödligt partnervåld mot kvinnor. Våra analyser påvisar att det finns ett samband mellan användandet av skjutvapen och homicid-suicid vid dödligt partnervåld mot kvinnor. I 46% av fallen där kvinnor hade mördats med ett skjutvapen tog gärningsmannen även sitt liv¹⁸. Det är alltså mer än sju gånger så hög risk att gärningsmannen tar sitt liv efter att ha mördat sin partner när ett skjutvapen används, än när andra typer av vapen används. Vid dödligt partnervåld mot tjejer är det dock inget signifikant samband mellan skjutvapen och självmord.

Sammanfattningsvis tyder dessa resultat på att det föreligger väsentliga skillnader mellan dödligt partnervåld mot tjejer och mot kvinnor. Vår studie visar att tjejer i lägre utsträckning har ett risk- eller missbruk av alkohol, i lägre utsträckning druckit alkohol vid brottstillfället, men i högre utsträckning använt narkotika vid brottstillfället. Resultaten påvisar även att gärningsmän som begår dödligt partnervåld mot tjejer oftare är kända för att ha drogrelaterade problem och att ha använt narkotika vid brottstillfället. Däremot är det betydligt mindre sannolikt att de begår självmord i samband med det dödliga partnervåldet. Slutligen påvisas att dödligt partnervåld mot tjejer oftare motiveras av separation och begås genom strypning av brottsoffret. Vår analys belyser även att tjejer, i jämförelse med kvinnor, oftare dödas i gärningsmannens hem eller på andra platser än sitt eller gärningsmannens hem.

För att undersöka hur stor betydelse dessa variabler har för att förklara skillnaderna mellan dödligt partnervåld mot tjejer och kvinnor kommer vi i nästa del att genomföra en hierarkisk logistisk regressionsanalys där dessa variabler undersöks vidare.

---

¹⁸ Chi-två test $p < 0.001$, OR: 7.637.

Logistisk regression

Genom att genomföra en logistisk regressionsanalys kan vi undersöka betydelsen av varje individuell faktor samtidigt som vi tar hänsyn till andra faktorer. Detta ger en mer nyanserad bild av varje faktors påverkan på resultatet och ge en hänvisning om vilka variabler som starkast förklarar skillnader mellan grupperna, och på så sätt ge en fingervisning om vilka variabler som är viktigast. Sammanfattningsvis tydliggör regressionsanalysen att det finns väsentliga skillnader mellan dödligt partnervåld mot tjejer och mot kvinnor. Det är betydligt högre risk för tjejer att bli dödade av sin partner efter en separation (3 gånger högre risk) och med strypning som tillvägagångssätt (2,5 gånger högre risk) i jämförelse med kvinnor. Modellen visar även att det är tre gånger så stor risk att gärningsmän varit kända för att ha ett risk-/missbruk av narkotika vid dödligt partnervåld mot tjejer. Vad gäller brottsoffren är det även betydligt högre risk att kvinnor varit kända för att ha ett risk-/missbruk av alkohol i jämförelse med tjejer. För mer ingående information om den hierarkiska logistiska regressionsanalysen och tabell med samtliga statistiska modeller, se bilaga 2.

Diskussion

Det finns stora kunskapsluckor avseende omfattning, utveckling och karaktär av våld i ungas parrelationer i Sverige (Brå, 2021). I föreliggande undersökning analyseras omfattning, utveckling och karaktär av dödligt partnervåld mot unga. Vår granskning visar att det dödliga partnervåldet utgör en stor andel av allt dödligt våld i Sverige; ungefär var femte uppkänt fall av dödligt våld begås av en nuvarande eller före detta partner till brottsoffret. Även unga utsätts för dödligt partnervåld, ungefär 16% av allt dödligt partnervåld i Sverige begås mot personer som inte har hunnit fylla 26 år. Vår studie åskådliggör de potentiella riskerna med våld i ungas parrelationer, då våld i ungas parrelationer ytterst kan resultera i dödlig utgång. Det är därmed av stor vikt att vara medveten om att dödligt

partnervåld kan uppstå under hela livsförloppet (Chopra et al., 2022) och att vara uppmärksam på risker för allvarligt och dödligt partnervåld mot unga (Kistin et al., 2019).

Forskning visar att våld i ungas parrelationer i högre grad involverar ömsesidigt våld, samt att det är ungefär lika vanligt att tjejer som killar utövar (icke-dödligt) partnervåld (Bender et al., 2021). Vid närmare undersökning av frekvens, karaktär och konsekvenser framträder dock viktiga könsskillnader. Till exempel tenderar killar att i högre grad begå systematiskt och sexuellt våld (Korkmaz et al., 2022), och tjejer rapporterar högre grad av negativa konsekvenser till följd av sin våldsutsatthet (Brå, 2021; Dardis et al., 2015). Vår studie belyser att våld i ungas parrelationer med dödlig utgång är ett fenomen som nästan uteslutande tjejer utsätts för. Bland unga som fallit offer för dödligt partnervåld var 97% tjejer, vilket går i linje med forskning från USA som rapporterat att 90% av alla brottsoffer för dödligt våld i ungas parrelationer var tjejer (Adhia et al., 2019). Det är således exceptionellt ovanligt att killar som är under 26 år dödas av en kvinnlig partner. Detta skiljer sig från dödligt partnervåld bland vuxna, där nästan var femte fall av allt dödligt partnervåld involverar manliga brottsoffer. Sammanfattningsvis, medan det har rapporterats att det är ungefär lika vanligt att killar som tjejer utövar våld mot en partner, löper tjejer en avsevärt högre risk att allvarligt skadas eller dödas av en partner.

Incidens och utveckling över tid

Ett av studiens primära syften var att undersöka det dödliga partnervåldets omfattning och utveckling över tid, och att analysera om det föreligger köns- och åldersspecifika trender. Utvecklingen av dödligt partnervåld har kartlagts i tidigare svenska (Caman & Dufort, 2022; Caman, Kristiansson, et al., 2017; Rying, 2007) och internationella studier (UNODC, 2019; Vatnar et al., 2022). Tidigare forskning har bland annat illustrerat att utvecklingen av dödligt partnervåld skiljer sig från utvecklingen av annat dödligt våld, och att det föreligger könsspecifika trender (Caman & Dufort, 2022; Caman, Kristiansson, et al., 2017; Reckdenwald & Parker, 2012). Det råder däremot

stor brist på forskningsstudier som fokuserar på dödligt partnervåld mot unga. Det har resulterat i kunskapsluckor vad gäller omfattning av dödligt våld i ungas parrelationer och dess utveckling över tid. Det finns, i vår kännedom, inga studier som kartlagt utvecklingen av dödligt partnervåld mot unga över tid¹⁹.

FN:s kontor för narkotikakontroll och förebyggande av brott (UNODC, 2019) har uppskattat att den globala incidensen av dödligt partnervåld mot kvinnor är 0,8 fall per 100 000 kvinnliga invånare, och att regionen där kvinnor löper högst risk att dödas av en partner är Afrika, med 1,7 fall per 100 000 kvinnliga invånare. I Europa begås i genomsnitt 0,6 fall av dödligt partnervåld mot kvinnor per 100 000 kvinnliga invånare, vilket är regionen med näst lägst incidens. Incidens av dödligt partnervåld mot kvinnor varierar kraftigt mellan europeiska länder. Under 2016 var incidensen högre i exempelvis Albanien (0,7) och på Island (0,6), medan den var lägre i exempelvis Nederländerna (0,2), Spanien (0,2) och Italien (0,2). De senaste årens²⁰ incidens i Sverige visar att nivåerna av dödligt partnervåld mot tjejer (0,32) och kvinnor (0,34) är likartade. Det innebär att nivåerna av dödligt partnervåld mot kvinnor i Sverige, oberoende av ålder, är jämförbara med nivåerna i Frankrike (0,3) och Schweiz (0,3), men ligger lägre än i Finland (0,4) och Tyskland (0,4) (UNODC, 2019). Det har dock inte gjorts studier om dödligt partnervåld mot unga, således kan ålders-specifika trender skilja sig mellan dessa länder.

Medan dödligt partnervåld mot kvinnor överlag har minskat över tid visar vår studie att denna nedgång är förbehållen dödligt partnervåld mot kvinnor som är 26 år och äldre. Dödligt partnervåld mot dessa kvinnor har i genomsnitt minskat med 1,7% årligen. Det finns även indikationer på en nedåtgående trend gällande dödligt partnervåld mot vuxna män, vilket dock inte kunde säkerställas statistiskt. Samtidigt har det dödliga partnervåldet

---

¹⁹ Sorrentino et al., (2021) har kartlagt utvecklingen över tid av dödligt våld uppdelat på åldersgrupper. Studien innefattar dock samtliga former av dödligt våld, och är inte avgränsad till dödligt våld som sker i parrelationer. Det går således inte att utläsa utvecklingen över tid av dödligt partnervåld specifikt.

²⁰ Genomsnitt för åren mellan 2014 och 2017

mot tjejer inte minskat, utan har istället förblivit oförändrad under hela studieperioden.

Mäns våld mot kvinnor har fått stort politiskt och samhälleligt fokus de senaste åren, vilket bland annat speglas i långsiktiga nationella strategier för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det har även kommit till uttryck genom ökat straffrättsligt skydd för utsatta genom skärpt lagstiftning²¹. Utgångspunkten för kunskapsunderlag, forskning och åtgärder har dock huvudsakligen fokuserat på våld i vuxnas parrelationer, och medvetenhet och kunskap om våld i ungas parrelationer är generellt låg (Brå, 2021; Statskontoret, 2021). En potentiell delförklaring till varför trenden avseende dödligt partnervåld mot tjejer har förblivit oförändrad, medan dödligt partnervåld mot kvinnor har minskat, skulle kunna vara att framtagna riktlinjer och åtgärder är bättre anpassade till våld som sker i vuxnas parrelationer. Varför trenderna ser ut som de gör kan dock inte besvaras i föreliggande rapport, då faktorer associerade med dessa trender inte har undersökts.

Faktorer som särskiljer dödligt partnervåld mot tjejer

Tidigare studier har identifierat att psykisk störning och missbruk hos våldsutövare ökar risken för dödligt partnervåld (Campbell et al., 2003; López-Ossorio et al., 2021; Spencer & Stith, 2020; Vatnar et al., 2019). Det har även konstaterats att ungefär en tredjedel av gärningsmän som begår dödligt partnervåld har diagnosticerats med minst en psykiatrisk diagnos innan gärningstillfället, varav depression är vanligast förekommande (Bridger et al., 2017; Caman et al., 2022; Oram et al., 2013). Det är heller inte ovanligt med personlighetssyndrom bland dessa gärningsmän, där framförallt borderline personlighetssyndrom (Belfrage & Rying, 2004; Caman et al., 2022) och psykopati (Halty et al., 2022) är framträdande. Att

---

²¹ *Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023*. Stockholm: Regeringen.

<https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2021/12/atgardsprogram-for-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor-2021-2023/>

dessa personer lider av allvarigare psykiatrisk problematik, såsom psykosjukdomar, och döms till rättspsykiatrisk vård har dock visats vara relativt ovanligt (Caman et al., 2022). Vår studie visar att ungefär en tredjedel av gärningsmännen med viss eller stor säkerhet hade kända psykiska problem innan det dödliga våldet begicks, oberoende av åldersgrupp. Däremot hade vi inte tillgång till information om typ av psykisk ohälsa. Det kan således föreligga skillnader mellan grupperna av gärningsmän avseende typ och grad av psykisk problematik, då psykisk ohälsa är ett brett och ospecificikt begrepp som kan innefatta allt från ångestsymtom till schizofreni.

Det är även värt att påpeka att en gärningsman lider av en psykisk störning vid tiden för brottet inte nödvändigtvis innebär att störningen har stort förklaringsvärde för gärningsbeteendet. Tidigare studier om riskfaktorer för dödligt partnervåld mot kvinnor visar att även om psykisk störning är en riskfaktor, är den riskfaktorn betydligt svagare i jämförelse med missbruk (Campbell et al., 2003; Spencer & Stith, 2020). Detta går i linje med vad som konkluderats i studier avseende andra typer av våldsbrott: även om det förekommer psykiatrisk problematik så tenderar missbruk vara en drivande faktor bakom våldsbrott (Fazel et al., 2009; Whiting et al., 2021).

Våra resultat belyser intressanta skillnader mellan grupperna av gärningsmän avseende substansbruk: det är mer än tre gånger så hög risk att gärningsmän vid dödligt partnervåld mot tjejer var kända för att ha risk-/missbruk av narkotika, och tre gånger så hög risk att de intagit narkotika vid gärningstillfället. Prevalensen avseende narkotikarelaterad problematik är således betydligt högre bland gärningsmän som begår dödligt partnervåld mot tjejer.

Vad gäller brottsoffren belyser en nyligen genomförd fall-kontrollstudie sårbarhetsfaktorer hos kvinnor som ökar risken att utsättas för dödligt partnervåld. Erfarenhet av våld i hemmet under uppväxten ökade risken markant, liksom funktionsnedsättning och psykisk störning av något slag. Den viktigaste sårbarhetsfaktorn var dock risk-/missbruk av alkohol eller

narkotika (López-Ossorio et al., 2021). Våra åldersspecifika resultat påvisar att det var betydligt högre risk att kvinnor (≥ 26 år) var kända för att ha alkoholproblem. I likhet med fynden avseende gärningsmännen var det dock mer sannolikt att tjejer intagit narkotika vid tiden för brottet i jämförelse med kvinnor. Således går våra resultat delvis i linje med tidigare forskning som identifierat att risk-/missbruk hos utsatta och våldsutövare kan öka risken för dödligt partnervåld (López-Ossorio et al., 2021). Våra fynd belyser dock att det föreligger viktiga skillnader mellan unga och vuxna vad gäller typ av substans som konsumeras och missbrukas²². Det stödjer tidigare resonemang om att det är viktigt att särskilja mellan alkohol och narkotika vid dessa analyser (Vatnar et al., 2019). Våra fynd påvisar även att gärningsmän, oberoende av åldersgrupp, är mer belastade än brottsoffren på gruppnivå, vad gäller psykisk ohälsa och risk-/missbruk av substanser.

Vad gäller relationen kan en stor åldersskillnad mellan ett par på olika sätt skapa och förstärka maktobalans (tex mot bakgrund av erfarenhet och inkomst), vilket i sin tur kan leda till ökad risk för partnervåld (Nydegger et al., 2017). I en amerikansk studie undersöktes betydelsen av bland annat åldersskillnad för partnervåld och sexuellt våld bland gängmedlemmar. Studien påvisar att det är betydligt vanligare att det har förekommit partnervåld och våldtäkt i relationer med stor åldersskillnad (>5 år). Enligt studien är det fyra gånger så hög risk att män som är tillsammans med en yngre kvinna utövar partnervåld, och fem gånger så hög risk att de utövar sexuellt våld, i jämförelse med män som är tillsammans med jämnåriga eller äldre kvinnor (Nydegger et al., 2017). Åldersskillnad har även visat sig ha stor betydelse för dödligt partnervåld mot kvinnor (Cunha & Gonçalves, 2019; Sebire, 2017) och mot tjejer (Glass et al., 2008). Då en stor andel av parrelationerna i vår studie, oberoende av åldersgrupp, präglades av stor åldersskillnad, stödjer våra resultat tidigare forskning som belyser att stor åldersskillnad i parrelationen, där kvinnan är yngre, kan vara en viktig

---

²² Att det är mindre vanligt med känd alkoholrelaterad problematik hos unga brottsoffer kan spegla en faktisk skillnad och innebära att prevalensen är lägre bland tjejer som faller offer för dödligt partnervåld. Det kan dock även förklaras av att tjejer haft kortare tid att bli upptäckta för att ha ett problematiskt bruk av alkohol eller narkotika då de är yngre, samt haft kortare tid att utveckla sådan problematik.

riskfaktor för dödligt partnervåld (Cunha & Gonçalves, 2019; Sebire, 2017), och då i synnerhet mot tjejer (Glass et al., 2008). Åldersskillnad i parrelationen kan vara mer påtaglig i ung ålder och vissa forskare understryker att det är en riskfaktor för dödligt partnervåld specifikt mot tjejer (Daly & Wilson, 1988; Wilson & Daly, 1998).

Separation är en omständighet som återkommande visats vara riskhöjande för dödligt partnervåld, och de fåtal studier som genomförts med fokus på unga understryker att separation är en särskilt viktig prediktor för dödligt partnervåld mot tjejer (Adhia et al., 2019; Glass et al., 2008). Vår studie bekräftar denna slutsats, då ett av våra huvudfynd är att separation har särskilt stor betydelse vid dödligt partnervåld mot tjejer. Tidigare studier har även betonat att tjejer i högre utsträckning än kvinnor blir utsatta för kontroll och stalkning av den våldsamma partnern innan det dödliga våldet (Sorrentino et al., 2020; Wilson & Daly, 1998). Enligt evolutionspsykologerna Wilson och Daly (1998) är tjejer och unga kvinnor mer benägna att lämna otillfredsställande relationer, approachas i högre grad av rivaler till den manliga partnern och är mer benägna att inleda nya sexuella relationer. Då det även är mindre sannolikt att de hunnit få barn, kan det också underlätta att lämna en relation och öka autonomi. Mot bakgrund av dessa aspekter menar de att män som är i relation med yngre kvinnor tenderar att vara särskilt kontrollerande och possessiva²³ (Wilson & Daly, 1998). Det kan vara en del av förklaringen till att separation var betydligt vanligare motiv vid dödligt partnervåld mot tjejer, medan t.ex. trivialitetsbråk och berusning som motiv var betydligt vanligare vid dödligt partnervåld mot kvinnor. Att initiera ett uppbrott från en kontrollerande och possessiv partner kan framkalla känslor av kontrollförlust hos denna, samt en upplevelse av att bli kränkt då dessa män tenderar att anse sig ha rätten att avgöra relationens öde (Monckton Smith, 2020).

Vad gäller historik av strypvåld visar tidigare forskning att kvinnor som en gång har blivit utsatta för strypvåld har en ökad risk att bli föremål för strypvåld vid upprepade tillfällen (Mcquown et al., 2016; Vella et al., 2017).

---

²³ Den vedertagna engelska benämningen är proprietary och proprietariness

Upprepat strypvåld är i sin tur förenat med akut posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) och allvarliga skador (Messing et al., 2018). Det har även konstaterats att det finns ett samband mellan tidigare strypvåld i relationen och dödligt partnervåld (Messing et al., 2021), och att strypvåld är en faktor som markant ökar risken för dödligt partnervåld mot såväl tjejer (Glass et al., 2008) som kvinnor (Campbell et al., 2003). I föreliggande studie saknades tillgång till information om historik av strypvåld, däremot framträder viktiga skillnader vid dödligt partnervåld mot tjejer respektive kvinnor vad gäller tillvägagångssättet vid det dödliga våldet. Även om kniv är det vanligast förekommande tillvägagångssättet i båda grupperna, löpte unga tjejer dubbelt så stor risk att strypas till döds i jämförelse med kvinnor som är 26 år eller äldre.

Vidare understryker vår studie att strypning som tillvägagångssätt var en av de viktigaste faktorerna vid dödligt partnervåld mot tjejer. Det är inte osannolikt att flertalet av dessa brottsoffer har blivit utsatta för strypvåld tidigare i relationen. Då det kan saknas tydliga tecken efter strypvåld²⁴ riskerar den formen av allvarligt våld att förbli oupptäckt. Vid en polisanmälan om partnervåld är det därför av stor vikt att rättsintyg upprättas av rättsläkare eller forensisk dokumentationsläkare. Då det ofta saknas vittnen kan rättsintyg vara särskilt viktig stödbevisning vid utredning av sexuellt och fysiskt våld, såsom strypvåld. Slutligen, även om tidigare forskning indikerar att strypvåld ökar risken för dödligt partnervåld är det ett samband som inte är väl beforskat och som behöver undersökas närmare (Messing et al., 2021).

Historik av olika former av partnervåld är väsentliga för att bedöma risk för dödligt partnervåld, i synnerhet strypvåld, våldtäkt och kontroll (Campbell et al., 2003; Spencer & Stith, 2020). Risken är dock stor att våldet förblir oupptäckt eller odokumenterat, då våld i nära relationer präglas av stora mörkertal och en låg lagföringsgrad. Dessutom är tvekan inför att polisanmäla partnervåld särskilt stor bland unga (Brå, 2021). En

---

²⁴ Vid strypvåld kan det finnas petekier i ögonen och munnens slemhinna. Petekier är punktformade blödningar från hudens minsta blodkärl, kapillärerna.

intervjustudie från Australien, där män som dödat en partner intervjuats, visar till exempel att en stor andel uppger sig ha varit våldsamma mot brottsoffret tidigare, samtidigt har endast en liten andel av dessa upptäckts av rättsväsendet (Johnson et al., 2019). En annan studie från Danmark belyser att den stora majoriteten fall av dödligt partnervåld (69%) inte har föregåtts av en tidigare polisanmälan om våld i relationen (Rye & Angel, 2019). Det kan förklara varför prevalenserna i föreliggande studie avseende tidigare hot och våld mot brottsoffret är låga, oberoende av åldersgrupp. De låga prevalenserna speglar sannolikt kvaliteten i underlaget och tillgången till tillförlitlig information, snarare än den faktiska förekomsten av tidigare utsatthet.

Även om olika former av partnervåld liksom eskalering av frekvens och allvarlighetsgrad av våld har konstaterats indikera en förhöjd risk, är det viktigt att vara medveten om att det kan det föreligga en hög risk för dödligt partnervåld även vid avsaknad av dessa parametrar. Det finns forskning som visar att en mindre andel fall inte föregås av tidigare fysiskt våld (Campbell et al., 2007; Dobash et al., 2009) eller eskalering av våld (OCCO, 2015). Att ha föreställningar om att det alltid förekommer tidigare fysiskt våld som eskalerar riskerar att leda till snäva stereotypa uppfattningar om vilka ärenden som riskerar dödlig utgång. Det innebär i sin tur en risk att andra viktiga riskmarkörer (t.ex. brottsoffrets rädsla, kontrollerande beteenden, stalkning, svartsjuka och separation) förbises och att utsatta som avviker från den stereotypa föreställningen inte erbjuds tillräckliga stöd- och skyddsåtgärder (Johnson et al., 2019). Denna risk är särskilt påtaglig vid våld i ungas parrelationer, dels eftersom vi saknar kunskap om unika riskfaktorer för dödligt partnervåld mot tjejer, och dels för att unga relationer avviker från den stereotypa föreställningen om mäns våld mot kvinnor.

Tidigare forskning om dödligt partnervåld mot tjejer har i huvudsak genomförts i nordamerikansk kontext, och visar att skjutvapen är det vanligaste tillvägagångssättet vid dödligt partnervåld mot unga (Adhia et al., 2019; Bush, 2020; Coyne-Beasley et al., 2003). Således har tillgång till

skjutvapen och hot om våld med vapen bedömts vara viktiga riskfaktorer (Adhia et al., 2019; Bush, 2020; Glass et al., 2008). Detta har lett till att forskare har framfört vikten av att begränsa tillgången till skjutvapen som en preventiv åtgärd, till exempel i samband med utfärdande av kontaktförbud gällande ungas parrelationer (Adhia et al., 2019; Vigdor & Mercy, 2006). Skjutvapen har en mindre framträdande roll vid dödligt partnervåld i Sverige, och det är inte helt klarlagt hur relevanta vapenrelaterade riskfaktorer är i svensk kontext. Däremot har det rapporterats om en ökad tillgång till skjutvapen bland unga i Sverige, vilket bland annat beror på att skjutvapen har smugglats in från Balkan. Det har även betonats att det finns risk att tillgången till skjutvapen ökar ytterligare till följd av konflikterna i Syrien och Ukraina (Sturup, 2021). Det finns därför anledning att noggrant bevaka trenden framledes, då dessa samhällsförändringar kan resultera i att tillgång till och hot med skjutvapen blir än mer relevanta riskfaktorer i svensk kontext. Vår studie visar dock tydligt att skjutvapen vid brottstillfället ökar sannolikheten för att gärningsmannen tar självmord efter det dödliga partnervåldet, ett samband som dock endast påvisas i vuxnas parrelationer.

Homicid-suicid är ett fenomen som är utmärkande för dödligt partnervåld, och är relativt ovanligt vid annat dödligt våld (Caman, Howner, et al., 2017; Fridel & Zimmerman, 2019; Sturup & Caman, 2015). Tidigare studier från olika delar av världen påvisar att en betydande andel av dessa gärningsmän tar livet av sig i samband med det dödliga våldet mot en partner (se Zeppegno et al., 2019 för litteraturöversikt). Vår undersökning visar dock att homicid-suicid är ett fenomen som framförallt förekommer vid dödligt partnervåld mot kvinnor: medan var fjärde gärningsman i den vuxna gruppen suiciderade i anslutning till det dödliga våldet, gjorde var nionde gärningsman det i den unga gruppen. Det innebär att suicidala tendenser och hot om suicid inte är lika starka riskmarkörer för dödligt partnervåld mot tjejer.

Praktiska implikationer

I likhet med tidigare studier om dödligt partnervåld (Caman et al., 2022; Oram et al., 2013) pekar våra resultat på vikten av att myndigheter aktivt arbetar för att upptäcka våldsutövare. Våra resultat visar att gärningsmännen är mer belastade än brottsoffren, oavsett åldersgrupp, då det var vanligare med såväl tidigare känd psykisk ohälsa och risk-/missbruk hos gärningsmän än hos brottsoffren. Det belyser potentialen och värdet i att arbeta för att upptäcka *våldsutövande*, utöver våldsutsatthet. En relativt hög andel av alla gärningsmän som dödat en partner har tidigare sökt psykiatrisk vård eller annat stöd. Vissa av dessa stödkontakter har skett i nära anslutning till gärningen, varav en liten andel skett samma dag som det dödliga våldet (Caman et al., 2022; Socialstyrelsen, 2022). Detta har föranlett att en sekretessbrytande bestämmelse har införts som möjliggör för socialtjänst och hälso- och sjukvården att kontakta Polismyndigheten i *brotsförebyggande* syfte²⁵. Mot bakgrund av att gärningsmännen i den unga gruppen hade liknande nivåer av dokumenterad psykisk ohälsa, samt i högre grad var kända för risk- eller missbruk av narkotika, indikerar vår studie att den sekretessbrytande bestämmelsen även har relevans för möjligheten att förebygga dödligt våld i ungas parrelationer.

Vad gäller våldsutsattas hjälpsökande visar en norsk studie om dödligt partnervåld att när våldsutsatta hade tagit upp partnervåldsproblematik för praktiker fanns en tendens att inte uppfatta hur akut eller hög risken var. Resultatet blev således att personalen inte agerade i dessa högriskärenden, trots att våldet upptäckts (Vatnar et al., 2017). Vidare belyser Socialstyrelsens dödsfallsutredningar (2022) att en ytterligare brist är att kontakt inte initieras med rättsväsendet, trots att risknivån har bedömts som hög. Risken är särskilt hög att allvarligt våld i ungas parrelationer inte kommer till rättsväsendets kännedom, då det har konstaterats att få unga

---

²⁵ 10 kap. 18 c § offentlighets- och sekretesslagen. Bestämmelsen gäller brott som avses i 3, 4 och 6 kap. brottsbalken, BrB, för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år. Förslaget omfattar därmed de allvarligaste vålds-, frids-, och sexualbrotten (t.ex. mord, dråp, grov misshandel, och våldtäkt). Uppgifterna får inte användas i brottsutredande syfte.

väljer att polisanmäla, och att vissa aktörer till och med avråder unga från att polisanmäla (Brå, 2021).

Att en betydande andel av dessa individer (oberoende av åldersgrupp) inte varit aktuella hos rättsväsendet innan det dödliga våldet (Johnson et al., 2019; Rye & Angel, 2019) åskådliggör vissa utmaningar rättsväsendet står inför, och tydliggör att Polismyndigheten inte ensam kan identifiera (samtliga) högriskärenden. Mot bakgrund av detta är det livsavgörande med fungerande samverkan och att den sekretessbrytande bestämmelsen används i syfte att förebygga allvarliga brott i nära relationer. För att sekretessbrytande bestämmelser ska tillämpas i praktiken behöver professionella inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten ha god kännedom om rådande riktlinjer och lagstiftning, samt ha kunskap om vilka riskfaktorer som bör uppmärksammas. Till exempel bör strypvåld, separation och narkotikaanvändning uppmärksammas som potentiella riskfaktorer för dödligt partnervåld mot tjejer, och bör leda till strukturerade riskbedömningar²⁶ och eventuell riskhantering (Sorrentino et al., 2020). Vad gäller unga är det även viktigt att det finns strukturerad samverkan på lokal nivå mellan skola, polis, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagning och hälso-och sjukvård, där våld i ungas parrelationer kan upptäckas (Brå, 2021).

Vad gäller riskhantering har det påkallats att det finns brister vad gäller tillgång till skyddat boende för unga som riskerar att utsättas för allvarligt eller dödligt partnervåld, i synnerhet utsatta som är under 18 år (Brå, 2021). Vår undersökning visar att en betydande andel berövas livet i sitt eget hem eller på annan plats än i hemmiljö, vilket tyder på att dessa tjejer är otrygga såväl hemma som på offentlig plats. Tillgång till tillfälligt skyddat boende kan således vara avgörande för tjejer som utsätts för våld av nuvarande eller tidigare partner. Att säkerställa att samhället har förmåga att skydda tjejer som riskerar att utsättas för allvarligt/dödligt partnervåld bör vara ett prioriterat område framledes (Brå, 2021).

---

²⁶ Till skillnad från Norge och Storbritannien har dock hälso-och sjukvården i Sverige ingen direkt skyldighet att genomföra riskbedömningar, däremot har socialtjänst och Polismyndigheten det ansvaret.

Framtida forskning

En viktig del i professionellas förebyggande arbete mot våld är att bedöma risken för att våld ska inträffa eller upprepas, och bedöma risken för dödlig utgång. Strukturerade riskbedömningar, vilka är baserade på riskfaktorer som identifierats i tidigare forskning, är således ett viktigt verktyg för att genomföra en professionell bedömning. Olika strukturerade bedömningsstöd avseende risk för partnervåldsutövande har utvecklats, men forskning om dessa metoder är inte lika utbredd som forskning om metoder gällande riskbedömning av annat våld (Svalin, 2018). Dessutom finns få bedömningsinstrument som särskilt fokuserar på risk för dödligt partnervåld (López-Ossorio et al., 2021; Nicholls et al., 2013), trots att partnervåld med dödlig utgång är ett fenomen som skiljer sig från upprepat partnervåld och som tenderar vara mer komplext (Cunha & Gonçalves, 2019; Dobash et al., 2009; López-Ossorio et al., 2021). En utmaning med riskbedömningar avseende dödligt partnervåld är att ovanliga händelser (vilket dödligt partnervåld är i jämförelse med upprepat partnervåld) kan vara svårare att predicera, vilket i sin tur påverkar möjligheterna att utforma valida riskbedömningar. Detta kan vara en möjlig förklaring till att riskbedömningsinstrument avseende upprepat partnervåld är validerade i högre utsträckning än befintliga sådana avseende dödligt partnervåld (Messing & Thaller, 2013).

Det finns betydligt mindre kunskap om riskfaktorer för dödligt partnervåld i jämförelse med riskfaktorer för upprepat partnervåld (Messing et al., 2021). Det finns därmed ett stort behov av ytterligare forskning om riskfaktorer för dödligt partnervåld, i synnerhet mot understuderade grupper såsom unga. Forskning om dödligt partnervåld mot unga är överlag knapphändig (Adhia et al., 2019; Kistin et al., 2019), vilket kan medföra att befintliga riskbedömningsinstrument inte är välanpassade efter våld i ungas parrelationer, och att riskfaktorer som är unika för denna subgrupp har förblivit oupptäckta (Glass et al., 2008). Ålderskillnad och digitalt våld är två parametrar som kan tänkas vara särskilt viktiga för att bedöma risk för våld mot tjejer. Digitalt våld är ett sätt att utöva kontroll och har visats

eskalera när en utsatt lämnar en våldsam relation (Markwick et al., 2019), och vår undersökning visar att separation är en särskilt viktig omständighet vid dödligt partnervåld mot tjejer. Betydelsen av digitalt våld relaterat till risk för dödligt partnervåld behöver utforskas vidare (Messing et al., 2021).

Det är även viktigt med studier om riskfaktorer för dödligt partnervåld mot tjejer från svensk kontext, då det kan föreligga kulturspecifika faktorer och omständigheter. När nordamerikansk forskning om riskfaktorer inte upprepas i andra länder med liknande målgrupper riskerar potentiellt specifika betydelsefulla omständigheter att förbli okända. En översiktsstudie har även visat att forskning om våld i ungas parrelationer i huvudsak har fokuserat på riskfaktorer för våldsutövande på individ – och relationell nivå (Claussen et al., 2022). Det finns således stora kunskapsluckor kring riskfaktorer för våldsutövande på strukturell nivå och kring riskfaktorer för våldsutsatthet på samtliga nivåer. Framförallt råder det brist på forskning om faktorer som minskar riskerna för våldsutövande och våldsutsatthet, på samtliga nivåer (Claussen et al., 2022). Dessa kunskapsluckor föreligger även vid forskning om dödligt våld i (ungas) parrelationer.

Ytterligare en kunskapslucka gällande partnervåld som är särskilt viktig för unga parrelationer är överlappningen mellan partnervåld och sexuellt våld. Tidigare forskning (Skott, Beauregard & Darjee, 2021) har visat att det finns en viss överlappning mellan fall av dödligt våld som är sexuellt motiverade och fall som sker inom en parrelation, där definitionen för vad en partner egentligen är (och inte är) inte är helt tydlig. Fall av dödligt våld som är sexuellt motiverade som sker i parrelationer kan därmed både räknas som partnervåld och sexuellt våld i olika studier, beroende på hur dessa fall har kodats i materialet. Eftersom forskningen traditionellt sett har separerat dessa två typer av dödligt våld då de ofta tar sig olika uttryck, och innefattar olika riskfaktorer (Skott et al., 2021), är det särskilt viktigt att undersöka skillnader och likheter mellan dessa typer av dödligt våld. Detta är speciellt viktigt vid dödligt våld i ungas parrelationer, där gränsen mellan partner, vän och bekant kan vara mer flytande än i vuxna, mer traditionella parförhållanden.

Begränsningar med föreliggande studie

Trots att denna studie är den första i sitt slag att undersöka dödligt partnervåld mot unga i Sverige, är ingen studie utan begränsningar. En av begränsningarna är att definitionen av partner i vår undersökning kan skilja sig åt från den definition de unga själva har, där unga tenderar ha en bredare och mer flytande definition av vem en partner är. Detta skulle kunna innebära att vissa av fallen som kodats som dödligt våld bland bekanta i vårt material i själva verket borde ha definierats som dödligt partnervåld, då de hade någon form av regelbunden, intim relation.

En annan begränsning i föreliggande studie är att vi, på grund av det låga antalet fall, endast kunde fokusera på icke-samkönade relationer. Framtida studier behöver undersöka dödligt partnervåld mot unga ur ett bredare och mer inkluderande perspektiv då ett dominerande fokus på heteronormativa relationer begränsar generaliserbarheten av resultaten och osynliggör utsatthet hos särskilt sårbara och utsatta grupper (se Claussen et al., 2022; Schuster & Tomaszewska, 2021). Till exempel har de internationella studier som jämfört våldsutövning i parrelationer mellan heterosexuella och hbtqi-ungdomar påvisat att hbtqi-personer är mer utsatta för relationsvåld än heterosexuella ungdomar (Brå, 2021). Detta understryker betydelsen av mer inkluderande forskning som tar hänsyn till olika minoritetsperspektiv för att få en mer heltäckande bild av allvarligt och dödligt partnervåld, med hänsyn till exempelvis individer med minoritetsbakgrund, med funktionsnedsättning samt individer med erfarenhet av hedersrelaterat våld och förtryck.

En ytterligare begränsning i vårt material är att det saknades ålder på vissa individer, vilket medförde ett visst bortfall vid åldersspecifika analyser. Då åldern var av särskild vikt i denna studie och att samtliga fall inte är medräknade i dessa analyser, kan bortfallet ha påverkat de åldersspecifika resultaten. Detta belyser även vikten av att andra källor behöver undersökas för att få en helhetsbild av dödligt partnervåld mot unga. Framtida forskning behöver således även utföra studier baserade på andra källor, exempelvis intervjuer med anhöriga, för att kunna identifiera eventuella skillnader i dödligt partnervåld mot unga och vuxna.

Slutsatser

Detta utgör den första studien att undersöka hur dödligt partnervåld mot unga har förändrats över tid och hur dödligt partnervåld mot tjejer skiljer sig från dödligt partnervåld mot kvinnor. Studien visar att dödligt partnervåld mot unga nästan uteslutande involverar tjejer; det är således extremt ovanligt att en tjej dödar en manlig partner. De senaste årens incidens av dödligt partnervåld mot tjejer ligger på ungefär samma nivå som incidensen av dödligt partnervåld mot kvinnor. Ett av studiens huvudfynd är att den nedåtgående trenden avseende dödligt partnervåld mot kvinnor är förbehållen vuxna kvinnor. Medan det dödliga partnervåldet mot kvinnor i genomsnitt har minskat 1,7 % årligen, har det dödliga partnervåldet mot tjejer förblivit oförändrat de senaste 27 åren.

Sammantaget visar våra resultat att det både finns likheter och skillnader mellan fall av dödligt partnervåld mot tjejer respektive kvinnor. Det finns dock viktiga skillnader som framträder i föreliggande studie, gällande såväl brottsofferfaktorer, gärningsmannafaktorer och faktorer relaterade till brottstillfället. De viktigaste faktorerna som särskiljer dödligt partnervåld mot tjejer är separation som motiv, strypning som tillvägagångssätt och att brottet äger rum i gärningsmannens bostad eller på annan plats än i individernas hemmiljö. Vidare förekommer viktiga skillnader mellan unga och vuxna vad gäller typ av substans som konsumeras och missbrukas, där droganvändning är vanligare bland unga. Däremot är det betydligt lägre risk att gärningsmän i den unga gruppen tar livet av sig i samband med brottstillfället. Suicidala tendenser tycks således vara mindre relevant som riskmarkör för dödligt partnervåld mot tjejer.

Mot bakgrund av att rådande kunskapsläge om dödligt partnervåld mot unga är kraftigt begränsad kan det innebära att vi är sämre rustade att förebygga och hantera risk för allvarligt och dödligt partnervåld mot tjejer. Framtida initiativ och preventionstrategier för att förhindra upprepat och dödligt partnervåld bör därför ta specifik hänsyn till unga brottsoffer för att förhindra alla typer av partnervåld, oavsett ålder.

Referenser

- Adhia, A., Kernic, M. A., Hemenway, D., Vavilala, M. S., & Rivara, F. P. (2019). Intimate partner homicide of adolescents. *JAMA pediatrics*, *173*(6), 571-577.
- Belfrage, H., & Rying, M. (2004). Characteristics of spousal homicide perpetrators: A study of all cases of spousal homicide in Sweden 1990-1999. *Criminal Behaviour and Mental Health*, *14*(2), pp. <https://doi.org/10.1002/cbm.577> 15188020
- Bender, A. K., Koegler, E., Johnson, S. D., Murugan, V., & Wamser-Nanney, R. (2021). Guns and intimate partner violence among adolescents: A scoping review. *Journal of Family Violence*, *36*, 605-617.
- Black, B. M., Chido, L. M., Preble, K. M., Weisz, A. N., Yoon, J. S., Delaney-Black, V., Kernsmith, P., & Lewandowski, L. (2015). Violence exposure and teen dating violence among African American youth. *Journal of Interpersonal Violence*, *30*(12), 2174-2195.
- Bridger, E., Strang, H., Parkinson, J., & Sherman, L. W. (2017). Intimate partner homicide in England and Wales 2011–2013: Pathways to prediction from multi-agency domestic homicide reviews. *Cambridge Journal of Evidence-Based Policing*, *1*(2), 93-104.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard university press.
- Brå. (2018). *Brott i nära relationer bland unga*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brå. (2021). *Våld i ungas parrelationer*. Rapport 2021:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Bush, A. M. (2020). A multi-state examination of the victims of fatal adolescent intimate partner violence, 2011-2015. *Journal of injury and violence research*, *12*(1), 73.

- Caman, S., & Dufort, M. (2022). Dödligt partnervåld. In A. Rostami & J. Sarnecki (Eds.), *Det svenska tillståndet: En antologi om brottsutvecklingen i Sverige* (pp. 167-203). Studentlitteratur AB.
- Caman, S., Howner, K., Kristiansson, M., & Sturup, J. (2017). Differentiating intimate partner homicide from other homicide: A Swedish population-based study of perpetrator, victim, and incident characteristics. *Psychology of Violence, 7*(2), 306.
- Caman, S., Kristiansson, M., Granath, S., & Sturup, J. (2017). Trends in rates and characteristics of intimate partner homicides between 1990 and 2013. *Journal of Criminal Justice, 49*, 14-21.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2017.01.002>
- Caman, S., Sturup, J., & Howner, K. (2022). Mental disorders and intimate partner femicide: clinical characteristics in perpetrators of intimate partner femicide and male-to-male homicide. *Frontiers in Psychiatry, 13*, 844807.
- Campbell, J. C., Glass, N., Sharps, P. W., Laughon, K., & Bloom, T. (2007). Intimate partner homicide: review and implications of research and policy. *Trauma Violence Abuse, 8*(3), 246-269.
<https://doi.org/10.1177/1524838007303505>
- Campbell, J. C., Webster, D., Koziol-McLain, J., Block, C., Campbell, D., Curry, M. A., Gary, F., Glass, N., McFarlane, J., & Sachs, C. (2003). Risk factors for femicide in abusive relationships: Results from a multisite case control study. *American Journal of Public Health, 93*(7), 1089-1097.
- Caridade, S., Braga, T., & Borrajo, E. (2019). Cyber dating abuse (CDA): Evidence from a systematic review. *Aggression and Violent Behavior, 48*, 152-168.
- Chopra, J., Sambrook, L., McLoughlin, S., Randles, R., Palace, M., & Blinkhorn, V. (2022). Risk factors for intimate partner homicide in England and Wales. *Health & Social Care in the Community, 30*(5), e3086-e3095.

- Claussen, C., Matejko, E., & Exner-Cortens, D. (2022). Exploring risk and protective factors for adolescent dating violence across the social-ecological model: A systematic scoping review of reviews. *Frontiers in Psychiatry, 13*.
- Coyne-Beasley, T., Moracco, K. E., & Casteel, M. J. (2003). Adolescent femicide: a population-based study. *Archives of Pediatric & Adolescent Medicine, 157*(4), 355-360.
- Cunha, O. S., & Gonçalves, R. A. (2019). Predictors of Intimate Partner Homicide in a Sample of Portuguese Male Domestic Offenders. *Journal of Interpers Violence, 34*(12), 2573-2598.
<https://doi.org/10.1177/0886260516662304>
- Daly, M., & Wilson, M. (1988). Evolutionary social psychology and family homicide. *Science, 242*(4878), 519-524.
- Dardis, C. M., Dixon, K. J., Edwards, K. M., & Turchik, J. A. (2015). An examination of the factors related to dating violence perpetration among young men and women and associated theoretical explanations: A review of the literature. *Trauma, Violence, & Abuse, 16*(2), 136-152.
- Dobash, R. E., Dobash, R. P., & Cavanagh, K. (2009). "Out of the Blue": Men Who Murder an Intimate Partner. *Feminist Criminology, 4*(3), 194-225. <https://doi.org/10.1177/1557085109332668>
- Edwards, K. M. (2018). Incidence and outcomes of dating violence victimization among high school youth: The role of gender and sexual orientation. *Journal of Interpersonal Violence, 33*(9), 1472-1490.
- Exner-Cortens, D., Eckenrode, J., Bunge, J., & Rothman, E. (2017). Revictimization after adolescent dating violence in a matched, national sample of youth. *Journal of Adolescent Health, 60*(2), 176-183.
- Fazel, S., Gulati, G., Linsell, L., Geddes, J. R., & Grann, M. (2009). Schizophrenia and violence: systematic review and meta-analysis. *PLoS Med, 6*(8), e1000120.

- Fernández-González, L., Calvete, E., & Orue, I. (2020). Adolescent dating violence stability and mutuality: A 4-year longitudinal study. *Journal of Interpersonal Violence, 35*(9-10), 2012-2032.
- Fridel, E. E., & Zimmerman, G. M. (2019). Examining homicide-suicide as a current in the stream analogy of lethal violence. *Social Forces, 97*(3), 1177-1204.
- Garthe, R. C., Sullivan, T. N., & McDaniel, M. A. (2017). A meta-analytic review of peer risk factors and adolescent dating violence. *Psychology of Violence, 7*(1), 45.
- Glass, N., Laughon, K., Rutto, C., Bevacqua, J., & Campbell, J. C. (2008). Young adult intimate partner femicide: An exploratory study. *Homicide Studies, 12*(2), 177-187.
- Halty, L., Horcajo-Gil, P. J., Mesa, G. P., López-Ossorio, J. J., & González-Álvarez, J. L. (2022). Prevalence of Psychopathy, Intimate Partner Homicide, and Suicide Risk in Spain. *Anuario de Psicología Jurídica, 33*(1), 83-89.
- Heise, L. L. (1998). Violence against women: An integrated, ecological framework. *Violence Against Women, 4*(3), 262-290.
- Johnson, H., Eriksson, L., Mazerolle, P., & Wortley, R. (2019). Intimate Femicide: The Role of Coercive Control. *Feminist Criminology, 14*(1), 3-23. <https://doi.org/10.1177/1557085117701574>
- Kistin, C. J., Rothman, E. F., & Bair-Merritt, M. H. (2019). Deadly adolescent intimate partner violence and the need for youth-specific strategies for effective intervention. *JAMA pediatrics, 173*(6), 524-525.
- Korkmaz, S. (2017). Research on teenage intimate partner violence within a European Context. *Responding to Domestic Violence: Emerging Challenges for Policy, Practice and Research in Europe, 113-134.*
- Korkmaz, S. (2022). *Våld i ungas nära relationer*. Genväg till forskning nr 16. Göteborg: Västra Götalandsregionen.

- Korkmaz, S., Överlien, C., & Lagerlöf, H. (2022). Youth intimate partner violence: prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence. *Nordic Social Work Research, 12*(4), 536-551.
- Liem, M., Ganpat, S., Granath, S., Hagstedt, J., Kivivuori, J., Lehti, M., & Nieuwbeerta, P. (2013). Homicide in Finland, the Netherlands, and Sweden: First Findings From the European Homicide Monitor. *Homicide Studies, 17*(1), 75-95. <https://doi.org/Doi10.1177/1088767912452130>
- López-Ossorio, J. J., González-Álvarez, J. L., Loinaz, I., Martínez-Martínez, A., & Pineda, D. (2021). Intimate partner homicide risk assessment by police in Spain: The Dual Protocol VPR5. 0-H. *Psychosocial Intervention, 30*(1), 47-55.
- Malhi, N., Oliffe, J. L., Bungay, V., & Kelly, M. T. (2020). Male perpetration of adolescent dating violence: A scoping review. *American journal of men's health, 14*(5), 1557988320963600.
- Markwick, K., Bickerdike, A., Wilson-Evered, E., & Zeleznikow, J. (2019). Technology and family violence in the context of post-separated parenting. *Australian and New Zealand journal of family therapy, 40*(1), 143-162.
- Martin, L. (2020). Intimate Partner Violence and Domestic Violence within Same-Sex Relationships. Avhandling, Linköpings Universitet.
- Mcquown, C., Frey, J., Steer, S., Fletcher, G. E., Kinkopf, B., Fakler, M., & Prulhiere, V. (2016). Prevalence of strangulation in survivors of sexual assault and domestic violence. *The American journal of emergency medicine, 34*(7), 1281-1285.
- Messing, J. T., AbiNader, M. A., Pizarro, J. M., Campbell, J. C., Brown, M. L., & Pelletier, K. R. (2021). The Arizona intimate partner homicide (AzIPH) study: A step toward updating and expanding risk factors for intimate partner homicide. *Journal of Family Violence, 36*, 563-572.
- Messing, J. T., Patch, M., Wilson, J. S., Kelen, G. D., & Campbell, J. (2018). Differentiating among attempted, completed, and multiple

nonfatal strangulation in women experiencing intimate partner violence. *Women's health issues*, 28(1), 104-111.

- Messing, J. T., & Thaller, J. (2013). The average predictive validity of intimate partner violence risk assessment instruments. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(7), 1537-1558.
<https://doi.org/10.1177/0886260512468250>
- MFD. (2017). *Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning*. Rapport 2017:29. Stockholm: Myndigheten för delaktighet. ISBN: 978-91-87883-44-6
- Monckton Smith, J. (2020). Intimate partner femicide: Using Foucauldian analysis to track an eight stage progression to homicide. *Violence Against Women*, 26(11), 1267-1285.
- Nicholls, T. L., Pritchard, M. M., Reeves, K. A., & Hilterman, E. (2013). Risk assessment in intimate partner violence: A systematic review of contemporary approaches. *Partner abuse*, 4(1), 76-168.
- Nydegger, L. A., DiFranceisco, W., Quinn, K., & Dickson-Gomez, J. (2017). Gender norms and age-disparate sexual relationships as predictors of intimate partner violence, sexual violence, and risky sex among adolescent gang members. *Journal of urban health*, 94, 266-275.
- OCCO. (2015). *Domestic Violence Death Review Committee 2013-14 Annual Report*. Office of the Chief Coroner for Ontario.
- Oram, S., Flynn, S. M., Shaw, J., Appleby, L., & Howard, L. M. (2013). Mental illness and domestic homicide: a population-based descriptive study. *Psychiatric Services*, 64(10), 1006-1011.
<https://doi.org/10.1176/appi.ps.201200484>
- Reckdenwald, A., & Parker, K. F. (2012). Understanding the change in male and female intimate partner homicide over time: A policy-and theory-relevant investigation. *Feminist Criminology*, 7(3), 167-195.
- Reyes, H. L. M., Graham, L. M., Chen, M. S., Baron, D., Gibbs, A., Groves, A. K., Kajula, L., Bowler, S., & Maman, S. (2021). Adolescent dating violence prevention programmes: a global systematic review

- of evaluation studies. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 5(3), 223-232.
- Rye, S., & Angel, C. (2019). Intimate partner homicide in Denmark 2007–2017: tracking potential predictors of fatal violence. *Cambridge Journal of Evidence-Based Policing*, 3, 37-53.
- Rying, M. (2007). *Utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*. Norstedts Juridik AB.
- Schuster, I., & Tomaszewska, P. (2021). Introduction to the special issue. Prevalence and predictors of teen dating violence: A European perspective. *New directions for child and adolescent development*, 2021, 5-10.
- Sebire, J. (2017). The value of incorporating measures of relationship concordance when constructing profiles of intimate partner homicides: A descriptive study of IPH committed within London, 1998-2009. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(10), 1476-1500.
- Seimer, B. S. (2004). Intimate violence in adolescent relationships recognizing and intervening. *MCN: The American Journal of Maternal/Child Nursing*, 29(2), 117-121.
- Socialstyrelsen. (2022). *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Sorrentino, A., Guida, C., Cinquegrana, V., & Baldry, A. C. (2020). Femicide fatal risk factors: A last decade comparison between italian victims of femicide by age groups. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(21), 7953.
- Spencer, C. M., & Stith, S. M. (2020). Risk factors for male perpetration and female victimization of intimate partner homicide: A meta-analysis. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21(3), 527-540.
- Spencer, C. M., Toews, M. L., Anders, K. M., & Emanuels, S. K. (2021). Risk markers for physical teen dating violence perpetration: A meta-analysis. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(3), 619-631.

- Statskontoret. (2021). *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin*. Rapport 2021:3. Stockholm: Statskontoret.
- Sturup, J. (2021). *Skjutningar och beslag av skjutvapen i Polisregion Stockholm under 2020*. Stockholm: Polismyndigheten.
- Sturup, J., & Caman, S. (2015). Homicide-suicide offences: description, classification and short case studies. *Journal of Criminal Psychology*, 5(3), 177-187. <https://doi.org/doi:10.1108/JCP-01-2015-0002>
- Svalin, K. (2018). *Risk assessment of intimate partner violence in a police setting: reliability and predictive accuracy* Malmö University, Faculty of Health and Society].
- Taquette, S. R., & Monteiro, D. L. M. (2019). Causes and consequences of adolescent dating violence: a systematic review. *Journal of injury and violence research*, 11(2), 137.
- UNODC. (2019). *Global study on homicide 2019: Gender-related killing of women and girls*.
- VanderEnde, K., Mercy, J., Shawa, M., Kalanda, M., Hamela, J., Maksud, N., Ross, B., Gupta, S., Wadonda-Kabondo, N., & Hillis, S. (2016). Violent experiences in childhood are associated with men's perpetration of intimate partner violence as a young adult: A multistage cluster survey in Malawi. *Annals of epidemiology*, 26(10), 723-728.
- Vatnar, S. K., Friestad, C., & Bjørkly, S. (2022). Intimate Partner Homicides in Norway 1990–2020: An Analysis of Incidence and Characteristics. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(23-24), NP21599-NP21625.
- Vatnar, S. K. B., Friestad, C., & Bjørkly, S. (2017). Intimate partner homicide in Norway 1990–2012: Identifying risk factors through structured risk assessment, court documents, and interviews with bereaved. *Psychology of Violence*, 7(3), 395-405. <https://doi.org/10.1037/vio0000100>

- Vatnar, S. K. B., Friestad, C., & Bjørkly, S. (2019). The Influence of Substance Use on Intimate Partner Homicide: Evidence from a Norwegian National 22-year Cohort. *International Journal of Forensic Mental Health, 18*(2), 99-110.
<https://doi.org/10.1080/14999013.2018.1525777>
- Vella, S. A., Miller, M. M., Lambert, J. E., & Morgan, M. L. (2017). “I felt close to death”: A phenomenological study of female strangulation survivors of intimate terrorism. *Journal of Feminist Family Therapy, 29*(4), 171-188.
- Vigdor, E. R., & Mercy, J. A. (2006). Do laws restricting access to firearms by domestic violence offenders prevent intimate partner homicide? *Evaluation review, 30*(3), 313-346.
- Weil, S., Corradi, C., & Naudi, M. (2018). *Femicide across Europe: Theory, research and prevention*. Policy Press.
- Whiting, D., Lichtenstein, P., & Fazel, S. (2021). Violence and mental disorders: a structured review of associations by individual diagnoses, risk factors, and risk assessment. *The Lancet Psychiatry, 8*(2), 150-161.
- WHO. (2014). *Global status report on violence prevention 2014*. Geneva: World Health Organization.
- WHO. (2021). *Violence against women, prevalence estimates 2018*. Geneva: World Health Organization.
- Wilson, M., & Daly, M. (1998). Lethal and nonlethal violence against wives and the evolutionary psychology of male sexual proprietariness. *Sage series on violence against women, 9*, 199-230.
- Zeppegno, P., Gramaglia, C., di Marco, S., Guerriero, C., Consol, C., Loreti, L., Martelli, M., Marangon, D., Carli, V., & Sarchiapone, M. (2019). Intimate Partner Homicide Suicide: a Mini-Review of the Literature (2012–2018). *Curr Psychiatry Rep, 21*(2), 13.
<https://doi.org/10.1007/s11920-019-0995-2>

Bilaga 1: Statistiska analyser

Ett flertal olika statistiska analyser har använts för att analysera resultaten. Utvecklingen av incidens över tid, så kallat incidence rate ratio (IRR), har beräknats med hjälp av en Poisson regressionsmodell med år som prediktor, befolkningsmängd som exponeringsfaktor, och antal fall som utfall. Bedömningen om dödligt partnervåld har ökat eller minskat är beroende av hur många individer som finns i en viss åldersgrupp inom ett land. För att ta med detta i beräkningen räknar vi således ut antal fall per 100 000 invånare i olika köns-och åldersgrupper. Genom att räkna ut den genomsnittliga förändringen över tid i varje grupp per år, IRR, kan vi också statistiskt undersöka skillnaderna i förändring mellan varje grupp per år. Detta ger oss ett mått som låter oss jämföra skillnaden i förändring över tid mellan olika grupper genom att ta befolkningsmängd och exponering över tid i beaktande. Residualanalys är gjord med hjälp av Shapiro-test (för normalfördelning), samt ett Chi-två test för 'deviance residualerna'. Test för 'overdispersion', det vill säga huruvida variabiliteten i datan är större än förväntat, är genomfört med testet *dispersiontest* i programpaketet AER i R. Anpassningen var bra för samtliga grupper.

Skillnader mellan grupper avseende numeriska variabler analyserades genom att först tillämpa Shapiro-Wilk test för att undersöka fördelningen av data. Då samtliga numeriska variabler avvek från normalfördelning, tillämpades Mann-Whitney U test. För gruppjämförelser avseende kategoriska variabler tillämpades Chi-två tester, såvida inte det förväntade antalet var lägre än fem då Fischers exact test istället användes. Ett 95-procentigt konfidensintervall användes, och *p*-värden under .05 bedömdes som statistiskt signifikanta. Oddskvoter, vilket är ett värde som anger oddsen för att något ska inträffa eller förekomma, används för att ge ett

uppskattande värde av hur sannolikt ett visst karaktärsdrag var i den unga gruppen i jämförelse med den vuxna gruppen. Oddskvoter räknas ut genom att dividera sannolikheten för att något ska inträffa med sannolikheten för att detta inte ska inträffa. Oddskvoter som är högre än 1 innebär en ökad sannolikhet att ett visst karaktärsdrag ska förekomma, medan oddskvoter lägre än 1 innebär en minskad sannolikhet för att detta ska förekomma. Oddskvoterna kan också omvandlas till procent. Exempelvis innebär en oddskvot på 1.10 att någonting är 10% *mer* sannolikt att inträffa än att det inte ska inträffa, medan en oddskvot på 0.80 innebär att det är 20% *mindre* sannolikt att något ska inträffa, än att det inte ska inträffa.

För att kontrollera för vilka faktorer som förblev signifikanta och hade störst bäring för skillnaderna mellan unga och vuxna genomfördes en logistisk regression. Denna analys valdes eftersom vår utfallsvariabel är dikotom (unga eller vuxna brottsoffer). Detta innebär att vi för in de relevanta faktorerna i olika steg i analysen, där relevanta variabler avseende brottsoffer; gärningsman och incident förs in stegvis i regressionsmodellen. Detta gör att vi både kan se hur varje variabel påverkar utfallet (i detta fall huruvida ett fall skedde mot unga eller vuxna brottsoffer), men också hur varje grupp av variabler påverkar risken för att ingå i den ena eller andra gruppen. Valet av inkluderade variabler avgjordes på grund av statistisk signifikans i den bivariata analysen. På grund av det relativt begränsade urvalet var vi dock tvungna att noga avväga vilka variabler vi skulle inkludera, då antalet fall i datasetet begränsade det möjliga antalet inkluderade variabler i analysen. Vi valde således ut de variabler som uppvisat statistisk signifikans mellan grupperna på bivariat nivå som även visat sig vara särskilt relevanta i tidigare studier om dödligt partnervåld. Oddskvoter användes även vid denna analys för att tolka betydelsen av resultaten, och här justeras dessa oddskvoter i relation till de andra prediktorerna i analysen. Detta innebär att den sannolikhet oddskvoterna indikerar har tagit betydelsen av de andra prediktorerna i beräkning.

Bilaga 2: Hierarkisk logistisk regression

I denna bilaga följer en mer ingående beskrivning av den logistiska regressionsanalys som genomförts i studien. Variablerna som inkluderas i analysen finns listade i tabell 5 nedan.

Som tabell 5 nedan visar så var den första modellen, som endast inkluderade brottsoffervariabeln om brottsoffret hade ett riskbruk av narkotika eller alkohol, statistiskt signifikant. Detta innebär att denna modell som endast innehåller en brottsoffervariabel förklarar skillnader mellan unga och vuxna fall av dödligt partnervåld än en modell utan några variabler (då den första modellen alltid jämförs med en så kallad noll-modell som endast innehåller konstanten). Resultatet visar att det var 96% mindre sannolikt att ett fall skulle tillhöra den unga gruppen om brottsoffret hade ett känt riskbruk av alkohol, då denna variabel var mycket mer förekommande bland dödligt partnervåld mot kvinnor. Modellen visar också att det var 28 gånger högre risk att brottsoffret i den unga gruppen var påverkat av narkotika i jämförelse med den vuxna gruppen. Överlag förklarar modell 1 ungefär 12% av skillnaderna mellan unga och vuxna partnervåldsfall, och kunde i 84% av fallen klassificera dessa fall i korrekt grupp.

Modell 2, som även innehåller variabler avseende gärningsmannen, var också statistiskt signifikant. Denna modell förklarar ungefär 16% av skillnaderna mellan dödligt partnervåld mot tjejer och mot kvinnor, vilket innebär att denna modell förklarar skillnaderna ännu bättre än modell 1. Modellen visar att det var nästan tre gånger så hög risk för gärningsmän som begår dödligt partnervåld mot tjejer var kända för att ha ett risk- eller missbruk av narkotika i jämförelse med gärningsman vid dödligt partnervåld mot kvinnor. Dock så visar modellen att huruvida gärningsmannen var

påverkad av narkotika vid brottstillfället inte skiljer sig åt mellan grupperna när flera variabler tas i beräkningen samtidigt, trots att denna variabel var signifikant på bivariat nivå. Denna modell visar också att betydelsen av brottsoffervariabeln om huruvida brottsoffret var påverkat av narkotika vid brottstillfället minskade då denna variabel inte längre är statistiskt signifikant. Detta innebär att dessa två variabler (att gärningsmannen eller brottsoffret är påverkade av narkotika vid brottstillfället) inte är lika viktiga som andra variabler när det handlar om att förklara skillnader mellan den unga och vuxna gruppen av dödligt partnervåld. Den korrekta klassificeringsprocenten för modell 2 låg fortfarande på ungefär 84%.

Tabell 5: Hierarkisk logistisk regression

Variabel	Modell 1	Modell 2	Modell 3
	Exp(B) [CI 95%]**	Exp(B) [CI 95%]***	Exp(B) [CI 95%]***
BO riskbruk av alkohol	0.038 [0.004-0.349]**	0.033 [0.004-0.295]**	0.036 [0.003-0.366]**
BO påverkad av narkotika vid brottstillfälle	28.012 [3.121-251.429]**	6.873 [0.620-76.235]	10.833 [0.909-129.042]
GM riskbruk av narkotika		2.848 [1.117-7.259]*	3.163 [1.153-8.677]*
GM påverkad av narkotika vid brottstillfälle		1.908 [0.548-6.639]	1.369 [0.361-5.398]
Motiv: separation			3.195 [1.604-6.365]***
MO: strypning			2.652 [1.296-5.427]*
Brottsplats: GM:s bostad			1.282 [0.499-3.294]
Homicid-suicid			0.464 [0.181-1.194]
Constant	0.224***	0.187***	0.081***
Overall % correct classification	84.2	83.9	84.5
Nagelkerke R ²	0.122	0.163	0.264

Note 1: Source: BRÅ. Base: n=382

* $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Som Tabell 5 visar är den sista modellen som genomfördes, modell 3, den bästa modellen (se bilaga 1 för mer information om modell 1 och 2). Denna modell innehåller variabler som är relaterade till brottsoffren, gärningsmännen och själva brottshändelsen. Analysen visar att denna modell innebar en signifikant förbättring i jämförelse med tidigare modeller och förklarade överlag ungefär 26% av skillnaderna mellan dödligt partnervåld mot tjejer och mot kvinnor. Modellen visar att det var ungefär 96% högre risk att kvinnor var kända för att ha ett risk-/missbruk av alkohol i jämförelse med tjejer och att det var tre gånger så stor risk att gärningsmännen var kända för att ha ett risk-/missbruk av narkotika i den unga gruppen i jämförelse med den vuxna gruppen. Modellen visar också att det var tre gånger så hög risk att fallen i den unga gruppen var motiverade av en separation i jämförelse med den vuxna gruppen. Det var även 2,5 gånger högre risk att tjejer dödades genom strypning i jämförelse med kvinnor.

Som tabell 5 visar så var vissa av variablerna (exempelvis homicid-suicid och brottsplats) inte längre signifikanta i den sista modellen. Detta innebär att dessa variabler inte hjälper till att förklara skillnaden mellan dödligt partnervåld mot tjejer respektive kvinnor när de andra variablerna i modellen är inkluderade. Ett annat sätt att beskriva det är att de icke-signifikanta variablerna inte förklarar skillnaderna lika väl som de andra variablerna i modellen, trots att dessa variablerna skiljer grupperna åt på bivariat nivå. Att genomföra en logistisk regressionsanalys kan på detta sätt ge en hänvisning om vilka variabler som starkast förklarar skillnader mellan grupperna, och på så sätt ge en fingervisning om vilka variabler som är viktigast.

Used with permission from Prezi Inc.

